

Militair Rechtelijk Tijdschrift

Gedrukt en uitgegeven onder auspiciën van het ministerie van Defensie

Jaargang XCIX

April 2006

Aflevering

4

Sdu Uitgevers

INHOUD

Bijdragen

Functiebeoordelingen en rechterlijke uitspraken; door mr. G.F. Walgemoed.....	113
Opmerkelijke zaken (5) – Krijgsraden leggen soms bedenkelijk lichte straffen op; door prof. mr. G.L. Coolen.....	127
Overzicht jurisprudentie Algemeen militair ambtenarenreglement (IV); door prof. mr. G.L. Coolen.....	129

Bestuursrechtspraak

CRvB 4.11.04	Cursus Stafdienst onvoldoende Officier KL slaagde niet voor cursus Stafdienst. Raad: De onvoldoende waarderingen voor de betreffende aspecten zijn genoegzaam onderbouwd. Beroep ongegrond.....	135
CRvB 9.12.04	De afgewezen adjudant Adjudant KL kwam niet in aanmerking voor toewijzing van functie waaraan rang van luitenant was verbonden. Raad: BLS heeft in de gegeven situatie in redelijkheid kunnen besluiten geen dispensatie te verlenen van de eis van langdurig excellent functioneren.....	139
CRvB 10.03.05	Geen bevordering tot kolonel Verzoek van luitenant-kolonel KLu om bevordering tot kolonel afgewezen. Hij verrichte bij SHAPE drie jaar aanvullende, tijdelijke, werkzaamheden. Beroep ongegrond.....	142

Annotatoren:	C.	- Mr Th. J. Clarenbeek
	G.L.C.	- Prof. mr G.L. Coolen
	M.M.D	- Mr M.M. Dolman
	J.R.G.J.	- Mr J.R.G. Jofriet
	N.J.	- Mr N. Jörg
	de R.	- Prof. mr Th. A de Roos
	W.J.S.	- Mr W.J. Schmitz
	G.F.W.	- Mr G.F. Walgemoed

BIJDRAGEN

Functiebeoordelingen en rechterlijke uitspraken

door

MR. G.F. WALGEMOED

Inleiding

In 2003 is het Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR) gewijzigd op de punten beoordeling en functioneringsgesprek.¹⁾ Periodieke beoordelingen zijn vervangen door jaarlijks te houden functioneringsgesprekken. Het functioneringsgesprek is vóór de beoordeling geplaatst. Als uitgangspunten gelden volgens de nota van toelichting dat de neerslag van functioneringsgesprekken een rol kan spelen bij te nemen beheersbeslissingen en dat het functioneren van de militair wordt gezien in relatie tot zijn werkomgeving. Bij functioneringsgesprekken is toetsing aan competenties centraal gesteld.²⁾ Afgezien van het geval dat de bevelhebber³⁾ opdracht geeft tot het opmaken van een beoordeling, wordt een beoordeling alleen opgemaakt indien de commandant dit wenselijk vindt of indien de militair dit aanvraagt. De militair wordt – evenals in het verleden – beoordeeld over de wijze waarop hij zijn functie heeft vervuld en omtrent zijn gedrag in relatie tot die functie gedurende het beoordelingstijdvak. Bij het opmaken van een beoordeling kan een toekomstverwachting worden opgemaakt. Van belang is ook nog dat de beoordeling wordt opgemaakt door een eerste beoordelaar – de functionele chef van de militair – en een tweede beoordelaar, in beginsel de commandant van de militair.⁴⁾

De wijziging van het AMAR uit 2003 lijkt op die van het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR) in 2001. Ook daarin is het ‘functioneringsgesprek’, dat al langer een plaats had in dit reglement, naar voren gehaald.⁵⁾

Bij een functioneringsgesprek ligt de nadruk op het huidig en toekomstig functioneren van een medewerker, met afspraken voor verbetering tussen chef en medewerker; bij een beoordeling draait het – met uitzondering van een eventuele toekomstverwachting – om het verleden en met name ook om mogelijke tekortkomingen in het functioneren. Een functioneringsgesprek is een gesprek op basis van gelijkwaardigheid, leidinggevende en medewerker moeten vrijuit met elkaar spreken over het functioneren; de conclusies van zo’n gesprek worden in beginsel niet bekend buiten de gesprekspartners. De resultaten van het gesprek zijn ook niet bestemd voor beslissingen in het kader van personeelsbeheer. Een beoordeling vervult onmiskenbaar een rol in het personeelsbeheer, onder meer om organisatiedoelen en individuele doelen op elkaar af te stemmen.⁶⁾

In de afgelopen 50 jaar is er een ontwikkeling geweest in beoordelingssystemen. In de jaren vijftig had de personeelsbeoordeling als enige doel beheer. Vanaf de jaren zestig wordt meer betekenis gehecht aan de menselijke factor in de organisatie; het accent komt meer op ontwikkeling van de medewerker te liggen, de beheerscomponent wordt naar de achtergrond gedrukt. In de jaren negentig wordt weer de eigen rol van beheer erkend. De noodzaak om beheer en ontwikkeling in systemen te scheiden wordt genuanceerd. De laatste tijd lijkt er een evenwicht te komen tussen beheer en ontwikkeling.⁷⁾ In die zin is de prominente plaats in de ambtelijke rechtspositie voor het functioneringsgesprek opmerkelijk indien men er van uitgaat dat de resultaten van een functioneringsgesprek niet in de eer-

ste plaats zijn bedoeld voor beheersbeslissingen.

De beoordeling mag dan in ambtelijke rechtspositieregelingen naar het tweede plan te zijn geschoven, dit houdt niet in dat de beoordeling is uitgerangeerd. Dit laatste blijkt al uit de rechterlijke uitspraken over beoordelingen in de laatste jaren. Aansluitend bij eerdere beschouwingen over beoordelingen en rechterlijke uitspraken in het Militair Rechtelijk Tijdschrift⁸⁾, wordt hieronder bezien hoe de bestuursrechter omgaat met ambtelijke functiebeoordelingen. Wat is de stand van zaken in 2006? Daarbij gaat het niet alleen om over militairen opgemaakte beoordelingen, maar komen veelvuldig uitspraken over andere ambtelijke beoordelingen aan de orde. Afrondend wordt bezien welk belang beoordelingen voor militairen kunnen hebben, onder meer in het kader van het aangekondigde flexibele personeelssysteem.

Rechtskarakter beoordeling

Vóór de inwerkingtreding van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) werd een beoordeling beschouwd als een besluit als bedoeld in art. 3 in samenhang met art. 24 Ambtenarenwet 1929 (oud). Sinds de inwerkingtreding van de Awb is een vastgestelde beoordeling aangemerkt als een beschikking in de zin van art. 1:3 Awb. Dit betekent dat een vastgestelde beoordeling een besluit is in de zin van art. 1:3, eerste lid, Awb. Dat wil zeggen een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudend een publiekrechtelijke rechtshandeling.⁹⁾ Uit de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) blijkt dat bij een vastgestelde beoordeling sprake is van een zogenoemd primair besluit, waartegen niet direct beroep bij de rechtbank kan worden ingesteld, maar waarop het voorschrift van art. 7:1 Awb van toepassing is.¹⁰⁾ Tegen een beoordeling dient eerst bezwaar te worden gemaakt, voordat de beoordeelde in beroep kan gaan bij de rechter.

Geen beroep kan worden ingesteld tegen een besluit dat een beoordeling inhoudt van het kennen of kunnen van een kandidaat of leerling die ter zake is geëxamineerd of getoetst, aldus art. 8:4, aanhef en onder e Awb. De wetgever heeft van de in art. 8:1 gegeven mogelijkheid van beroep bij de rechtbank alleen die gevallen willen uitzonderen waarin betrokkene is 'opgegaan' voor een proef of examen.¹¹⁾ De CRvB is van oordeel dat art. 8:4, aanhef en onder e, niet ziet op besluiten waarbij de beoordeling van het functioneren of de verwachting van een toekomstig functioneren van een ambtenaar is vastgesteld.¹²⁾ Bij een beoordeling tijdens een opleiding is niet altijd direct duidelijk of het gaat om een beoordeling van kennen of kunnen in de zin van art. 8:4, aanhef en onder e, of dat het gaat om een beoordeling die veel overeenkomst vertoont met een functiebeoordeling.¹³⁾

Buiten twijfel is dat besluiten waarbij de beoordeling van het functioneren of de verwachting over het toekomstig functioneren van een ambtenaar is vastgesteld voor bezwaar en beroep vatbaar zijn.

Het onderwerp van een functiebeoordeling

De functievervulling vormt ook bij art. 131a AMAR de basis voor de beoordeling. De militair wordt beoordeeld omtrent de wijze waarop hij zijn functie heeft vervuld en indien hij andere opgedragen werkzaamheden of diensten heeft verricht, ook omtrent de wijze waarop hij deze heeft verricht. De militair wordt tevens beoordeeld omtrent zijn gedrag in relatie tot de functie en omtrent zijn gedrag in relatie tot die andere werkzaamheden of diensten. Tenslotte kan bij een beoordeling een toekomstverwachting worden opgemaakt. Het tweede lid van art. 90a BARD is anders geformuleerd; daar wordt niet gesproken over

‘andere opgedragen werkzaamheden of diensten’.¹⁴⁾ Weer anders is de tekst van art. 71a ARAR.¹⁵⁾ Op grond van deze bepaling die de basis vormt voor het Beoordelingsvoorschrift Burgerlijk Rijkspersoneel 1985 (BBR 1985) wordt de ambtenaar alleen beoordeeld over de functievervulling, dat wil zeggen over het totaal van prestaties en gedragingen tijdens de uitoefening van zijn functie.¹⁶⁾ In art. 1, aanhef en onder e, van de Beleidsregel functioneringsgesprekken en beoordelingen defensie (BFBD) wordt het begrip ‘functie’ omschreven als ieder samenhangend geheel van werkzaamheden en diensten dat door een militair (of een ambtenaar) dient te worden verricht.¹⁷⁾ Volgens art. 16 BFBD moet de wijze van functievervulling worden afgeleid uit concrete handelingen, resultaten en het gedrag van de te beoordelen militair of ambtenaar.

Dikwijls kan een onderscheid worden gemaakt tussen de organieke functie en de feitelijke functie. Het is denkbaar dat de feitelijke functie anders is dan de organieke functie. Voor een beoordeling is bepalend het geheel van werkzaamheden waarmee de militair feitelijk is belast. Het gaat bij een beoordeling om de feitelijk verrichte werkzaamheden.¹⁸⁾ Indien een militair meer dan één functie bekleedt zal ook naar het geheel van de feitelijke verrichte werkzaamheden moeten worden gekeken.¹⁹⁾

Voorop staat bij een beoordeling dat prestaties en gedragingen worden gewaardeerd. Deze kunnen worden waargenomen. Minder makkelijk is dat met hoedanigheden; hoogstens kunnen bepaalde eigenschappen worden afgeleid uit prestaties en gedragingen. Zo is het in voorkomend geval niet ongeoorloofd in een beoordeling een conclusie over stressbestendigheid of een andere eigenschap te trekken.²⁰⁾ Volgens de BFBD moeten naast algemene gezichtspunten als kwaliteit van het geleverde werk, inzet en gedrag ook competenties worden beoordeeld. De laatste worden omschreven als de vaardigheden, kennis en gedragsaspecten die medewerkers geschikt (competent) maken voor hun werk, taak of functie in de organisatie (art. 1, onder h BFBD).

Het is niet noodzakelijk voorafgaand aan de beoordeling een beschrijving van de functie te hebben. Wel is het vereist dat de militair gedurende het beoordelingstijdvak op de hoogte is geweest van de eisen die aan het functioneren worden gesteld.²¹⁾ Ook bij wijziging van de eisen die aan het functioneren worden gesteld dient een te beoordelen militair duidelijk te worden gemaakt wat van hem verwacht wordt.²²⁾ De rechter zal zich terughoudend opstellen bij het beoordelen van de aan het functioneren gestelde eisen.²³⁾

Beoordelingstijdvak

Art. 14 BFBD geeft aan dat het beoordelingstijdvak een periode omvat van ten minste zes maanden en ten hoogste twee jaren. Uit het motiveringsbeginsel²⁴⁾ vloeit voort dat de in een beoordeling vermelde waarderings- en aanvullende opmerkingen moeten zijn gebaseerd op hetgeen gedurende het beoordelingstijdvak heeft plaatsgevonden.²⁵⁾ Wanneer ter onderbouwing van een beoordeling informatie wordt gebruikt die buiten het beoordelingstijdvak ligt, is de beoordeling gebaseerd op een onjuiste grondslag en kan om die reden niet in stand blijven.²⁶⁾ Vroegere beoordelingen mogen bij het opmaken van een beoordeling niet in beschouwing worden genomen. Deze kunnen – zo leert de jurisprudentie – wel een rol spelen bij de behandeling van het beroep tegen een beoordeling.²⁷⁾ Met name lijkt dat te kunnen met beoordelingen in dezelfde rang en dezelfde functie.²⁸⁾

Het opmaken van een beoordeling over een voorbije periode zonder dat dit van tevoren

was afgesproken is niet onrechtmatig.²⁹⁾ Soms komt het voor dat naderhand een beoordeling moet worden opgemaakt waarbij het beoordelingstijdvak geruime tijd is verstreken.³⁰⁾ In bepaalde gevallen - met zeer bijzondere omstandigheden - aanvaardt de rechter niet dat een beoordeling wordt opgemaakt over een ver in het verleden liggende periode.³¹⁾

Voor een voldoende afgewogen en reëel oordeel mag de werkelijke periode waarin beoordeeld kan worden niet te kort zijn; anders zou een onvolledig beeld van de functie-ervulling ontstaan waarbij toevallige incidenten een te grote rol spelen. Er moet binnen het beoordelingstijdvak sprake zijn van een zodanige periode van daadwerkelijk functioneren dat een afgewogen en reëel oordeel mogelijk is. Soms is een veertigtal dagen daadwerkelijk functioneren niet onvoldoende om een deugdelijke beoordeling vast te stellen³²⁾; in andere gevallen spelen bijkomende factoren als onervarenheid en een hectische periode voor het betreffende dienstonderdeel een rol voor het eindoordeel van de rechter.³³⁾

Toetsingsmaatstaf

Volgens vaste jurisprudentie is de rechterlijke toetsing bij een beoordeling terughoudend, in die zin dat de rechter zich, naast de toetsing van het bestreden besluit aan regels van geschreven en ongeschreven recht en algemene rechtsbeginselen, moet beperken tot de vraag of de in de beoordeling gegeven waarderingen op onvoldoende gronden berusten.³⁴⁾ Voor de inhoudelijke toetsing geldt als maatstaf dat bij negatieve oordelen als uitgangspunt moet gelden dat het op de weg van het betrokken bestuursorgaan ligt aannemelijk te maken dat die waarderingen niet op onvoldoende gronden berusten. Daarbij is niet beslissend of elk feit ter adstructie van een waardering boven elke twijfel verheven is en dat zelfs niet van doorslaggevend belang is of bepaalde feiten onjuist blijken te zijn vastgesteld of geïnterpreteerd. Het gaat erom of in het totale beeld van de in beschouwing genomen gezichtspunten de gegeven waarderingen de genoemde toetsing kunnen doorstaan (...)³⁵⁾ Het bestuursorgaan moet aan de hand van *concrete* feiten en omstandigheden aannemelijk maken dat een negatieve gedraging niet op onvoldoende gronden berust.³⁶⁾

Er zijn vele uitspraken waarin de CRvB concludeert dat een vastgestelde beoordeling niet op voldoende gronden, op onvoldoende gronden of ten dele op onvoldoende gronden berust.³⁷⁾ Nog groter is het aantal uitspraken waarin geconcludeerd wordt dat een beoordeling niet op onvoldoende gronden berust of een voldoende feitelijke grondslag heeft.³⁸⁾

Scores op een waarderingsschaal

In de BFBFD is niet precies aangegeven welke waarderingen voor de verschillende gezichtspunten en competenties kunnen worden gegeven. In de beoordelingsregelingen zoals die tot 2003 voor militairen golden was dat anders. Daarin werd gebruik gemaakt van een waarderingsschaal met negen letters en lettercombinaties: a, ab, b, bc, c, cd, d, de en e. De letters van deze schaal hadden de volgende betekenis:

a - Beoordeelde vertoonde op dit gezichtspunt tekortkomingen en functioneerde daardoor ver beneden de eisen die de vervulling van de functie stelt.

b - Beoordeelde vertoonde op dit gezichtspunt tekortkomingen, echter zonder dat de vervulling van de functie onaanvaardbaar werd geschaad.

c - Beoordeelde voldeed op dit gezichtspunt geheel aan de eisen die de vervulling van de functie stelt.

d - Beoordeelde vertoonde op dit gezichtspunt kwaliteiten die duidelijk uitgingen boven de eisen die de vervulling van de functie stelt.

e - Beoordeelde vertoonde op dit gezichtspunt kwaliteiten die ver uitgingen boven de eisen die de vervulling van de functie stelt.³⁹⁾

Uit de jurisprudentie kan worden afgeleid dat indien een waardering 'bc' werd gegeven, er gedurende het beoordelingstijdvak sprake moest zijn geweest van minder goede gedragingen en/of tekortkomingen. Wie de waardering 'c' niet verdiende, voldeed kennelijk niet geheel aan de eisen die de uitoefening van zijn functie stelde.⁴⁰⁾ Tot 1986 heeft voor officieren van de Koninklijke landmacht het Besluit beoordelingen officieren landmacht (BBOL) gegolden.⁴¹⁾ In de beoordelingslijst behorende bij deze regeling was voor een aantal gezichtspunten een schaal opgenomen waarbij 'goed' en 'zeer goed' naast elkaar lagen. Als het ging om de verschillen tussen deze waarderingen overwoog de CRvB meerdere malen dat het verschil tussen 'goed' en 'zeer goed' zich zo weinig voor objectieve toetsing leent dat althans in de regel geen aanleiding voor de rechter bestaat om de ene waardering als juist en de andere als onjuist aan te merken.⁴²⁾ Hierboven is al aangegeven dat de rechterlijke toetsing van beoordelingen terughoudend is. De benadering van verschillen tussen scores op een waarderingsschaal past hierbij.

Bewijslastverdeling

Hierboven is reeds aangegeven dat in geval van negatieve oordelen als uitgangspunt moet gelden dat het op de weg van het betrokken bestuursorgaan ligt aannemelijk te maken dat die waarderingen niet op onvoldoende gronden berusten. In 1990 overwoog de CRvB bij een beoordeling over een sergeant-majoor van de Koninklijke marine dat het bij een waardering 'c' of hoger in beginsel aan de beoordeelde staat aannemelijk te maken dat hij te laag is gewaardeerd. De Raad sloot evenwel niet uit dat onder omstandigheden een andere bewijslastverdeling aangewezen zou kunnen zijn. Hij dacht daarbij onder meer aan de mogelijkheid dat na een redelijk constant beoordelingsbeeld op 'cd'- of 'd'- niveau, een teruggang plaatsvindt naar een waardering op 'c'-niveau.⁴³⁾ Korte tijd later brengt de Raad een nuancering aan. Hij merkt op dat de 'bewijslast' bij een waardering 'bc' of lager dan wel 'c' of hoger niet in zo absolute zin (...) dient te worden toebedeeld aan de beoordeelaar resp. de beoordeelde, doch dat het hier veeleer betreft een kwestie van het accent meer naar de ene dan wel de andere zijde leggen, waarbij ook de aard van de feitelijke gegevens een rol kan spelen.⁴⁴⁾ In latere uitspraken komt deze nuancering niet meer voor.⁴⁵⁾

Teruggang

Het verlaten in een beoordeling van het niveau dat in een of meer voorafgaande beoordelingen is toegekend, is zeker mogelijk. Wel heeft de CRvB aangegeven dat naarmate de periode gedurende welke door dezelfde beoordelaar een bepaald beoordelingsniveau omtrent een militair (in dezelfde functie) in stand is gehouden langer heeft geduurd, strengere eisen dienen te worden gesteld aan de motivering om dat niveau terug te brengen. Daarbij kan niet worden volstaan met de stelling dat de vorige beoordelingen te hoog waren, maar moeten de nieuw toegekende (lagere) waarderingen worden geground op feiten en/of omstandigheden die zich (mede) hebben voorgedaan in de periode die door de nieuwe (lagere) beoordeling wordt bestreken.⁴⁶⁾ Van belang is dat het in deze casus ging om dezelfde beoordelaar; ook is van betekenis de periode gedurende welke bepaalde scores zijn toegekend. Niet uit het oog mag worden verloren dat de Raad hier spreekt over strengere eisen te stellen aan de motivering. Uitgangspunt is hoe dan ook dat een beoordeling moet stoelen op feiten en omstandigheden die zich hebben voorgedaan in het betreffende tijdvak.

Bijstellen door tweede beoordelaar

De BFBFD geeft aan dat de tweede beoordelaar kan instemmen met het oordeel van de eerste beoordelaar, maar ook – indien hij daartoe aanleiding ziet – gemotiveerd kan afwijken van het oordeel van de eerste beoordelaar (art. 20, derde lid). De tweede beoordelaar is dus gerechtigd tot een (negatieve) bijstelling van de beoordeling. Met betrekking tot een beoordeling van een sergeant van de Koninklijke luchtmacht overwoog de CRvB echter dat naarmate de eigen waarneming van de tweede beoordelaar qua tijdsduur en/of intensiteit beperkter is, het moeilijker is om tot een afgewogen, gefundeerd oordeel te komen, hetgeen aanleiding kan geven bij de tweede beoordelaar tot een zekere terughoudendheid of tot het raadplegen van andere bronnen, zeker als de tweede beoordelaar denkt aanmerkelijk lager te waarderen dan de eerste beoordelaar gedaan heeft.⁴⁷⁾ Indien de tweede beoordelaar meent waarderingen van de eerste beoordelaar te moeten verlagen, mag van hem worden verwacht dat hij daarvoor een duidelijke verklaring geeft. Met name geldt dit indien waarderingen komen beneden het niveau ‘c’ (voldoet aan de eisen). De tweede beoordelaar dient overigens terughoudend te zijn indien hij de beoordeelde slechts op afstand heeft waargenomen.⁴⁸⁾

Toekomstverwachting

Op grond van het vierde lid van art. 131a AMAR kan bij het opmaken van een beoordeling een toekomstverwachting worden opgemaakt. Het begrip toekomstverwachting wordt in het AMAR en in de BFBFD niet omschreven. In art. 71, vierde lid, Besluit algemene rechtspositie politie wordt een toekomstverwachting (samengevat) omschreven als een systematische bezinning op de behoeften en potentiële capaciteiten van de ambtenaar bekeken in het kader van de mogelijkheden binnen het desbetreffende korps of andere delen van de politieorganisatie, welke bezinning uitmondt in concrete afspraken alsmede het daarop tijdig actie ondernemen.⁴⁹⁾

Een beoordeling kan dikwijls in twee delen worden gesplitst, een functiebeoordeling en een potentieelbeoordeling. Bij het eerste deel gaat het om een uitspraak over gedrag en over prestaties in de arbeidsverhouding. In het tweede deel betreft het een uitspraak over toekomstmogelijkheden. Ingevolge het vierde lid van artikel 131a AMAR kan ten aanzien van een militair naast de beoordeling van zijn functioneren een verwachting worden opgesteld over zijn toekomstmogelijkheden. Dit geldt vooral bij beroepsmilitairen aangesteld voor onbepaalde tijd met het oog op loopbaanplanning. Een uitspraak over geschiktheid voor andere, mogelijk hogere functies is van een andere orde dan de kwalificatie van prestaties en gedragingen die in het beoordelingstijdvak hebben plaatsgevonden. Bij een potentieelbeoordeling wordt vanuit het huidige functioneren een schatting gemaakt over mogelijke doorgroei. Er is in het algemeen geen rechtstreeks verband tussen de hoogte van de functiebeoordeling en een potentieelbeoordeling. Het is echter aannemelijk dat uit een functiebeoordeling op het niveau ‘bc’ – (kleine) tekortkomingen dus – de conclusie kan worden getrokken dat beoordeelde niet of nog niet geschikt is voor een functie op het hogere niveau.⁵⁰⁾ Een hoge functiebeoordeling behoeft daarentegen niet als vanzelf tot een positieve toekomstverwachting voor wat betreft het functioneren op een hoger niveau te leiden.⁵¹⁾ Wel is vereist dat de waarderingen of uitlatingen bij de toekomstverwachting te rijmen zijn met de waarderingen in de functiebeoordeling.⁵²⁾

Als algemene regel geldt dat elke beoordeling moet worden gedragen door het functioneren van de beoordeelde in het betreffende tijdvak. Uit enkele uitspraken van de CRvB

kan worden afgeleid dat het voor de motivering van de toekomstverwachting niet ontoelaatbaar is ook prestaties en gedragingen uit voorgaande tijdvakken te gebruiken.⁵³⁾

Bijzondere omstandigheden

In het algemeen geldt dat de aanwezigheid van bijzondere omstandigheden aan een beoordeling van de functievervulling niet in de weg staat.⁵⁴⁾ Factoren die de kwaliteit of de kwantiteit van de functievervulling in relevante mate hebben beïnvloed moeten in de beoordeling worden vermeld. Daarbij gaat het zowel om omstandigheden die met de dienst samenhangen als om buiten de werksfeer gelegen omstandigheden. De scores in een beoordelingslijst moeten in een dergelijk geval worden bezien in samenhang met de beschreven omstandigheden.⁵⁵⁾

Hoe moeten bijzondere omstandigheden in een beoordeling worden verwerkt? Vooropgesteld zij dat bijzondere omstandigheden als bijvoorbeeld een minder goede gezondheidstoestand er niet toe kunnen leiden dat in het kader van de beoordeling van de functievervulling lagere eisen worden gehanteerd.⁵⁶⁾ Bijzondere omstandigheden dienen niet bij de waardering van de gezichtspunten te worden meegenomen (voor de beoordelingslijst bij de BFBD de rubrieken 7 en 8, Functievervulling en Competenties). Zij dienen in voorkomend geval bij de aanvullende opmerkingen te worden verwoord.⁵⁷⁾ De waarderingen voor de verschillende gezichtspunten moeten dan bezien worden in het licht van de bijzondere omstandigheden.

Afzien van een beoordeling

Naar vaste jurisprudentie van de CRvB moet een beoordeling slechts dan achterwege blijven indien op grond van bijzondere omstandigheden niet op verantwoorde wijze een oordeel kan worden gevormd over het functioneren van de ambtenaar in de betreffende periode.⁵⁸⁾ Een goed voorbeeld is de beoordeling van een adjudant-onderofficier van het Korps mariniers tijdens een oefenperiode in de winter in Noorwegen in 1982. Het ging hierbij niet alleen om een zeer korte periode (2½ maand), gedurende welke onder zeer zware omstandigheden dienst te velde moest worden verricht; ook was van belang dat de adjudant door een val een ernstige schouderblessure had opgelopen. Onder die omstandigheden had naar het oordeel van de Raad moeten worden afgezien van het opmaken van een beoordeling.⁵⁹⁾ Ook privé-omstandigheden, bijvoorbeeld zeer ernstige huiselijke problemen in verband met de gezondheid van gezinsleden, kunnen leiden tot de conclusie dat van een beoordeling moet worden afgezien.⁶⁰⁾ In enkele recente uitspraken is een verband gelegd met het zorgvuldigheidsbeginsel en het beginsel van fair play. Vanwege zeer bijzondere – met de uitoefening van de functie samenhangende – omstandigheden was het niet fair om over de betrokken ambtenaar een beoordeling op te maken.⁶¹⁾

Gedragingen in de privé-sfeer

Als het om beoordelen gaat is er een opmerkelijk verschil tussen de rechtspositie van ambtenaren bij defensie – militairen en burgerambtenaren – en andere ambtenaren. Op grond van het ARAR en andere rechtspositieregelingen wordt een beoordeling uitgebracht over de wijze waarop de ambtenaar zijn functie vervult, en omtrent zijn gedragingen tijdens de uitoefening van die functie.⁶²⁾ Conform het AMAR en sinds 2003 ook op grond van het BARD wordt de militair respectievelijk de ambtenaar bij defensie ook beoordeeld omtrent zijn gedrag in relatie tot de functie.⁶³⁾ Voor militairen is de mogelijkheid tot het betrekken in de beoordeling van gedrag buiten dienst een oud gegeven. De beperking tot

‘gedrag in relatie tot de functie’ is pas in 1986 aangebracht. Volgens toelichtingen bij beoordelingsregelingen van na 1986 mochten alleen gedragingen in beschouwing worden genomen die van invloed waren op de functievervulling. Dit konden gedragingen zijn buiten dienst en buiten de militaire samenleving die positief of negatief van invloed waren geweest op de vervulling van de functie in de ruime zin van het woord.⁶⁴⁾ Voor zover bekend zijn er geen rechterlijke uitspraken over het criterium ‘gedrag in relatie tot de functie’. In de jaren zestig, zeventig en tachtig, vóór de inwerkingtreding van beoordelingsregelingen op grond van het AMAR, was het gedrag buiten dienst meerdere malen onderwerp van beoordelingsgedingen. Waarschijnlijk zijn beoordelaars heden ten dage terughoudend in het verwerken van gedrag buiten dienst. Deze restrictieve benadering past bij de sterkere scheiding tussen ‘dienst’ en ‘privé’ die ook in de krijgsmacht gangbaar is geworden.⁶⁵⁾

Reeds bestraft gedrag

Met betrekking tot gedrag dat reeds strafrechtelijk of tuchtrechtelijk is bestraft, geldt nog steeds de regel dat er bij het opmaken van een beoordeling rekening mee mag worden gehouden. Dat wil zeggen dat een uitspraak van de strafrechter of een opgelegde tuchtrechtelijke straf slechts in een beoordeling tot uitdrukking mag worden gebracht indien de misdrijving die tot de straf heeft geleid in het beoordelingstijdvak heeft plaatsgevonden.⁶⁶⁾ Hierbij geldt de beperking die hierboven is verwoord met betrekking tot gedragingen in de privé-sfeer. Het verwerken van strafrechtelijk of tuchtrechtelijk laakbaar gedrag kan ook gezien worden uit de optiek van administratieve maatregelen. Justitie en bestuur, officier van justitie en strafrechter en beoordelaars hebben ieder een eigen verantwoordelijkheid om binnen de geldende regelingen een zelfstandig beleid te voeren. Een beoordelaar is dus niet gebonden aan de afloop van een strafrechtelijke procedure; hij dient in voorkomend geval de laakbare gedraging te waarderen binnen de mogelijkheden die de beoordelingsregeling hem biedt.

Beoordelaars

Ingevolge art. 131a, zesde lid AMAR wordt de beoordeling over een militair opgemaakt door een eerste en in beginsel een tweede beoordelaar. Als eerste beoordelaar treedt op de functionele chef van de militair. Onder functionele chef wordt verstaan de functionaris onder wiens toezicht en leiding de functie wordt vervuld, dan wel de functionaris die als zodanig door het bevoegd gezag is aangewezen.⁶⁷⁾ De tweede beoordelaar is de commandant van de militair, dan wel een door de commandant aangewezen functionaris. De beoordeling wordt namens de commandant vastgesteld door de tweede beoordelaar.⁶⁸⁾ Ook in andere ambtelijke beoordelingsregelingen wordt er van uitgegaan dat voor een beoordeling meerdere beoordelaars optreden. De CRvB heeft meerdere malen overwogen dat niet lichtvoetig van dit uitgangspunt mag worden afgeweken. Ter bevordering van de objectiviteit van de beoordeling is het geraden dat naast de directe chef nog iemand anders – meestal diens chef – zijn oordeel geeft over de functievervulling door de beoordeelde. Er moet niet te snel worden afgeweken van de hoofdregel dat meer dan één beoordelaar wordt aangewezen.⁶⁹⁾ In het uitzonderlijke geval dat de functionaris die als tweede beoordelaar of mede-beoordelaar in aanmerking komt in het geheel geen zicht heeft op het functioneren van de te beoordelen persoon kan met één beoordelaar worden volstaan.⁷⁰⁾

Verhouding tussen beoordeelde en beoordelaar(s)

Hierboven is al aangegeven dat een beoordeling achterwege behoort te blijven indien

op grond van bijzondere omstandigheden niet op verantwoorde wijze een oordeel kan worden gevormd over het functioneren van de militair. Verschillen van inzicht tussen beoordeelde en beoordelaar behoeven niet te verhinderen dat voldoende objectief een beoordeling wordt opgemaakt. Er kan echter een zodanige graad van animositeit ontstaan dat de beoordelaar niet in staat moet worden geacht zich op verantwoorde wijze een oordeel te vormen over het functioneren van de militair.⁷¹⁾ Dit criterium kan sinds de invoering van de Awb worden gezien als een uitvloeisel van art. 2:4, eerste lid: het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid. Een bestuursorgaan moet objectief oordelen; er moet sprake zijn van een zuivere oordeelsvorming. Meningsverschillen tussen beoordeelde en beoordelaar, zelfs wrijvingen die tot een verstoorde werkverhouding hebben geleid, behoeven nog niet te verhinderen dat met de vereiste objectiviteit een beoordeling wordt opgemaakt. Uit de beoordeling, met inbegrip van de bijgevoegde toelichting, kan blijken van een evenwichtige benadering van het functioneren van beoordeelde waarbij dit op zorgvuldige wijze is gezien.⁷²⁾ Vooringenomenheid van de beoordelaar(s) blijkt wel uit uiterst lage scores, niet steeds zakelijke en soms overtrokken omschrijvingen en louter negatieve bewoordingen. Geregeld moet in gerechtelijke procedures de vraag worden beantwoord of een beoordeling met voldoende mate van objectiviteit is uitgebracht.⁷³⁾

Vormvoorschriften

Ook vóór de invoering van de Awb gold het beginsel in het bestuursrecht – en dus ook in het ambtenarenrecht – dat schending van vormvoorschriften niet steeds tot vernietiging van het bestreden besluit behoef te leiden. Dit beginsel is nu vastgelegd in art. 6:22 Awb: een besluit kan in bezwaar of beroep in stand worden gelaten indien blijkt dat de belanghebbende door het schenden van het vormvoorschrift niet is benadeeld. Met een vormvoorschrift wordt bedoeld een voorschrift dat ziet op de procedure van totstandkoming of de wijze waarop het besluit moet worden genomen of vastgelegd; daarbij behoren ook regels over het horen van belanghebbenden.⁷⁴⁾

In 1990 overwoog de CRvB met betrekking tot een beoordeling van een gemeenteambtenaar dat aan deze beoordeling en aan het bestreden besluit weliswaar gebreken kleefden, maar dat dit tot een zo weinig substantiële processuele benadeling van beoordeelde heeft geleid dat een nietigverklaring als een onevenwichtige reactie op die gebreken moet worden beschouwd.⁷⁵⁾ In 1997 – na de inwerkingtreding van de Awb – ziet de Raad in het niet geheel de hand houden aan de in de toepasselijke beoordelingsregeling voorgeschreven termijnen onvoldoende grond voor vernietiging van de beoordeling. De Raad ziet deze termijnen als termijnen van orde.⁷⁶⁾

In art. 131a AMAR zijn meerdere vormvoorschriften opgenomen. Zo is in het zevende lid gesteld dat bij het uitbrengen van een beoordeling een personeelsbeoordelingsadviseur aan de beoordelaar kan worden toegevoegd. Deze regel is uitgewerkt in art. 17 BFBD. Met name is de commandant verplicht een personeelsbeoordelingsadviseur toe te voegen aan een beoordelaar indien de militair daarom verzoekt. Juist indien er verschillen van mening zijn tussen beoordeelde en beoordelaar of wanneer toezeggingen zijn gedaan over het betrekken van een adviseur, kan het optreden van een personeelsbeoordelingsadviseur naar het oordeel van de CRvB van grote betekenis zijn.⁷⁷⁾

Na het opmaken van de beoordeling moet deze met de militair worden besproken, aldus het achtste lid van art. 131a. Art. 19 BFBD geeft vervolgens aan dat de opgemaakte beoor-

deling aan de militair wordt bekendgemaakt en zo spoedig mogelijk daarna door de eerste beoordelaar in een beoordelingsgesprek wordt toegelicht. In 1995 heeft de CRvB uitspraak gedaan over de beoordeling van een marineofficier waarbij hij oordeelde dat de beoordeelde door het achterwege blijven van beoordelingsgesprekken, gegeven de concrete omstandigheden, niet in betekenende mate in zijn belangen is geschaad, zodat het onevenwichtig zou zijn dit vormverzuim tot nietigheid van de beoordeling te laten leiden. Om welke ‘concrete omstandigheden’ het ging, blijkt niet uit de uitspraak. In ieder geval waren er geen geografische omstandigheden die beoordelingsgesprekken verhinderden.⁷⁸⁾ Uit verschillende andere, meer recente uitspraken blijkt dat een beoordelingsgesprek een wezenlijk onderdeel is van een beoordelingsprocedure.⁷⁹⁾

Het achtste lid van art. 131a geeft ook aan dat de beoordeelde de gelegenheid krijgt zijn bedenkingen tegen de opgemaakte beoordeling binnen twee weken schriftelijk bij de tweede beoordelaar kenbaar te maken. Zie ook art. 19, derde lid BFBD. Deze termijn wordt ook door de bestuursrechter van wezenlijke betekenis geoordeeld. In een zaak waarbij de tweede beoordelaar de beoordeling had vastgesteld zonder het einde van deze termijn af te wachten overwoog de CRvB dat er procedurevoorschriften zijn die een zodanig cruciale betekenis hebben dat schending daarvan niet kan worden goedge maakt in een bezwaarschriftenprocedure.⁸⁰⁾ Van belang is nog op te merken dat indien een beoordeelde niet tijdig of in het geheel geen bedenkingen uit, hij niettemin met toepassing van art. 7:1 Awb bezwaar kan maken tegen de beoordeling zoals deze is vastgesteld door de tweede beoordelaar.⁸¹⁾

Vóór 2003 waren er in verschillende beoordelingsregelingen voor militairen bepalingen opgenomen die er op neerkwamen dat minder goede gedragingen of tekortkomingen in het functioneren de beoordeelde zo spoedig mogelijk ter kennis moesten worden gebracht. De beoordeelde moest worden ‘gewaarschuwd’. Uit de rechtspraak kan worden afgeleid dat de beoordelaar tijdig en concreet moest aangeven in welk opzicht de beoordeelde tekortschoot.⁸²⁾ Er is in de BFBD geen expliciete bepaling opgenomen over ‘waarschuwen’. Wel is in art. 14 van de regeling aangegeven dat in het beoordelingstijdvak in beginsel ten minste één functioneringsgesprek heeft plaatsgevonden. Uit de toelichting bij de BFBD blijkt, onder het kopje ‘Functioneringsgesprekken’, dat een functioneringsgesprek in voorkomend geval mede omvat het aan de orde stellen van tekortkomingen in het functioneren teneinde voor de toekomstige functioneringsperiode afspraken te maken over het functioneren met inbegrip van de vaststelling van criteria en normeringen om de gemaakte afspraken aan te toetsen. Het gestelde in art. 14 zal tegen deze achtergrond moeten worden bezien. Van belang is nog dat art. 14 niet absoluut verplicht stelt dat in het beoordelingstijdvak een functioneringsgesprek heeft plaatsgevonden. In dezelfde lijn is de rechtspraak van de CRvB: ook als de beoordelingsregeling voorschrijft dat functioneringsgesprekken worden gehouden en deze vervolgens niet met de ambtenaar worden gevoerd, betekent dit niet in alle gevallen dat geen beoordeling mag worden uitgebracht.⁸³⁾ Hoe dit zij, in aansluiting op hetgeen hierboven onder ‘Onderwerp van de beoordeling’ is gesteld: de beoordeelde moet de eisen die worden gesteld kennen; kritiek op zijn functioneren mag voor hem in wezen geen verrassing zijn.

Afronding

Voor militairen zijn in 2003 periodieke beoordelingen vervangen door jaarlijks te houden functioneringsgesprekken. Aan de wijze van de functievervulling en aan het gedrag in

relatie tot de functie moet ten minste een keer per jaar aandacht besteed worden door middel van het houden van een functioneringsgesprek. Aan het functioneringsgesprek wordt deelgenomen door de militair en diens functionele chef. Met instemming van beide deelnemers kunnen een of meer andere personen aan het gesprek deelnemen.⁸⁴⁾

Uit de meer algemene literatuur over beoordelen blijkt dat een functioneringsgesprek bedoeld is als een zaak tussen leidinggevende en medewerker. Het moet een tweegesprek over de werksituatie zijn waarbij beiden aan het woord zijn. Conclusies en afspraken behoren gezamenlijk te worden geformuleerd. Het verslag van een functioneringsgesprek blijft in beginsel bij de twee gesprekspartners; hoogstens wordt een kopie bewaard bij de personeelsafdeling om te controleren of geregeld functioneringsgesprekken worden gehouden.⁸⁵⁾ Hierbij sluit aan dat aan functioneringsgesprekken geen rechtspositionele gevolgen zijn verbonden.⁸⁶⁾

Bij de wijziging van het ARAR in 2001 is aangegeven dat het gesprek genoemd in art. 71 veel weg heeft van een functioneringsgesprek. In de heersende opvatting is dit – aldus de nota van toelichting – een open en tweezijdig gesprek tussen gelijkwaardige gesprekspartners. Op basis van het gesprek van art. 71 kan evenwel het oordeel van het bevoegd gezag over het functioneren van de ambtenaar tot stand komen, waarop de beloningsbeslissing wordt gebaseerd.⁸⁷⁾ In het vijfde lid van art. 131 AMAR is bepaald dat de afspraken en aandachtspunten uit het functioneringsgesprek worden opgelegd in het personeelsdossier. Volgens de nota van toelichting kan de neerslag van functioneringsgesprekken een rol spelen bij te nemen beheersbeslissingen.⁸⁸⁾ Het gestelde in de toelichting bij de BFBD sluit daarbij aan: de verslaglegging van de functioneringsgesprekken draagt bij aan het instrumentarium voor loopbaanbeleid en ‘talentmanagement’.⁸⁹⁾ Het functioneringsgesprek lijkt daarmee voor militairen een betekenis te hebben gekregen die voorheen was verbonden aan de periodieke beoordeling. Het is de vraag of het daarmee niet een andere rechtspositionele status heeft verkregen.

Is er nog toekomst voor functiebeoordelingen in de krijgsmacht? Ook in een flexibel personeelssysteem zoals dat door de staatssecretaris van Defensie is gepresenteerd,⁹⁰⁾ blijft in ieder geval voor beroepsmilitairen aangesteld voor onbepaalde tijd de systematiek bestaan van geregelde functiewisseling, al dan niet gepaard gaand met bevordering. In een uitspraak van de CRvB uit 2004 werd de Bevelhebber der landstrijdkrachten (BLS) aangerekend dat er ten behoeve van de selectie uit gegadigden voor een luitenantsfunctie onvoldoende relevante gegevens voorhanden waren. Met name werd de BLS toegerekend dat was nagelaten een adjudant tijdig te laten beoordelen.⁹¹⁾ Het mag zo zijn dat aan een beoordelingssysteem bepaalde nadelen kleven; vastgestelde beoordelingen bieden onmiskenbaar een goede basis – naast andere gegevens – voor het nemen van personeelsbeslissingen die een rechterlijke toetsing kunnen doorstaan. Daarbij gaat het bijvoorbeeld ook om besluiten over een vervolgopleiding en over ontslag.⁹²⁾

Een belangrijk kenmerk van het flexibele personeelssysteem is de beslissing over het al dan niet voortzetten van de loopbaan van een militair bij de krijgsmacht. Het lijkt erop dat die keus uiterlijk rond het 35^e levensjaar moet worden gemaakt. Maar op basis van welke gegevens wordt die keus door het bestuur gemaakt? Het selectieproces zal zeker moeten voldoen aan eisen van objectiviteit, transparantie en toetsbaarheid. Er staan zowel voor de krijgsmacht als voor de militairen grote belangen op het spel. In dat proces kunnen zeker de beoordelingen die in de loop der jaren na de initiële opleiding door verschillende chefs zijn opgemaakt een belangrijke functie vervullen.

-
- ¹⁾ Besluit van 12 mei 2003, Stb. 2003, 210. Ook het Burgerlijk ambtenarenreglement defensie (BARD) werd bij dit besluit op deze punten gewijzigd.
- ²⁾ Besluit van 12 mei 2003, Stb. 2003, 210, p. 6.
- ³⁾ Thans commandant van een operationeel commando.
- ⁴⁾ AMAR art. 131a.
- ⁵⁾ Besluit van 16 februari 2001, Stb. 2001, 99, p. 10-11 en 66-69. De term functioneringsgesprek wordt in dit besluit niet gebruikt. Het gaat om een gesprek dat veel kenmerken heeft van een functioneringsgesprek.
- ⁶⁾ M.H. van der Avoird en R. Brouwer, Het functioneringsgesprek, De Bilt: Bosch en Keuning, 1996, p. 10-33; L.J.C.M. Govaert, Handboek functioneren en beoordelen, Arnhem: Logistics Net, 2000, p. 33-43; J. Schmit, P. Jansen en L. van Wees, Resultaatgericht beoordelen, Soest: Uitgeverij Nelissen, 4^e druk, 2002, p. 13-33.
- ⁷⁾ Met name J. Schmit e.a., t.a.p., p. 22-23.
- ⁸⁾ G.L. Coolen, Bezwaren tegen beoordelingen en het standpunt van de rechter, MRT 1982, p. 121-130; G.F. Walgemoed, Beoordelingen en rechterlijke uitspraken, MRT 1996, p. 161-182.
- ⁹⁾ Het burgerlijk ambtenarenrecht, VUGA, losbladig, band 4, commentaar mevr. mr. A.H. van Zutphen bij onder meer art. 71a ARAR, p. 8. Zie ook CRvB 3 november 2005, LJN AU7854.
- ¹⁰⁾ CRvB 28 november 1996, TAR 1997, 2; AB 1997, 141, m.nt. HH; CRvB 21 november 1996, TAR 1997, 22; CRvB 27 februari 1997, TAR 1997, 63; CRvB 25 februari 1999, TAR 1999, 66 en CRvB 26 september 2002, TAR 2003, 54, m.nt. G.L.C. p. 381.
- ¹¹⁾ Parlementaire Geschiedenis van de Algemene wet bestuursrecht, Tweede tranche, Alphen aan den Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink, 1994, p. 393.
- ¹²⁾ CRvB 8 maart 2001, TAR 2001, 56; JB 2001, 97; MRT 2001, p. 289, m.nt. G.L.C.
- ¹³⁾ Zie bijvoorbeeld CRvB 17 februari 2005, TAR 2005, 101; MRT 2006, p. 34, m.nt. G.L.C.
- ¹⁴⁾ Besluit van 12 mei 2003, Stb. 2003, 210.
- ¹⁵⁾ Besluit van 16 februari 2001, Stb. 2001, 99.
- ¹⁶⁾ Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken van 10 april 1985, Stcrt. 1985, 81, laatstelijk gewijzigd bij Besluit van 30 januari 2002, Stcrt. 2002, 23.
- ¹⁷⁾ www.mindef.nl / personeel / mp-publicaties / 32-102.
- ¹⁸⁾ CRvB 16 augustus 1990, TAR 1990, 196; CRvB 13 mei 1993, TAR 1993, 153, m.nt. H. Pennarts, p. 609; ArrRb Den Haag 29 november 2001, TAR 2002, 29.
- ¹⁹⁾ CRvB 28 juni 1984, TAR 1984, 201.
- ²⁰⁾ CRvB 16 september 1993, TAR 1993, 221.
- ²¹⁾ CRvB 31 december 1985, TAR 1986, 60; CRvB 4 maart 1986, TAR 1986, 109.
- ²²⁾ ArrRb Den Haag 30 december 1997, TAR 1998, 52.
- ²³⁾ CRvB 31 december 1985, TAR 1986, 60; CRvB 19 mei 2004, LJN AP0595.
- ²⁴⁾ Awb art. 3:46: Een besluit dient te berusten op een deugdelijke motivering.
- ²⁵⁾ CRvB 16 december 1982, MRT 1983, p. 273, m.nt. G.L.C.; CRvB 28 november 1985, TAR 1986, 51, m.nt. G.L.C. p. 261.
- ²⁶⁾ Ag R'dam 20 augustus 1986, TAR 1986, 236.
- ²⁷⁾ CRvB 16 december 1982, MRT 1983, p. 273, m.nt. G.L.C.; CRvB 18 april 1983, MRT 1984, p. 36, m.nt. G.L.C.; CRvB 15 augustus 1996, TAR 1996, 174 en CRvB 18 november 1999, TAR 2000, 26, m.nt. P.L. de Vos, p. 222.
- ²⁸⁾ CRvB 2 november 1995, MRT 1996, p. 336, m.nt. G.F.W.
- ²⁹⁾ CRvB 10 maart 2005, TAR 2005, 171.
- ³⁰⁾ CRvB 8 december 1994, TAR 1995, 38 en Pres. CRvB 4 december 1997, TAR 1998, 31.
- ³¹⁾ CRvB 3 juni 2004, TAR 2004, 140.
- ³²⁾ CRvB 19 mei 2004, LJN AP0595.
- ³³⁾ CRvB 6 januari 1978, MRT 1978, p. 361, m.nt. E.H.N.; CRvB 1 november 1984, TAR 1985, 10; MRT 1985, p. 109, m.nt. G.L.C.; Ag 's-Gravenhage 11 september 1986, TAR 1986, 263; CRvB 27 juli 1995, MRT 1996, p. 126; CRvB 15 augustus 1996, TAR 1996, 174; CRvB 14 augustus 1997, TAR 1997, 205; MRT 1998, p. 222, m.nt. G.F.W. en CRvB 16 december 1999, TAR 2000, 26.
- ³⁴⁾ Zie art. 8:77, tweede lid, Awb. CRvB 29 augustus 1996, TAR 1997, 16, m.nt. G.L.C. p. 234; MRT 1997, p. 87, m.nt. G.F.W.; CRvB 3 april 1996, TAR 1997, 109; CRvB 16 december 1999, TAR 2000, 26; CRvB 6 oktober 2005, TAR 2005, 179.
- ³⁵⁾ CRvB 5 november 1998, TAR 1998, 191 (met een iets afwijkende formulering); CRvB 10 oktober 2002, MRT 2003, p. 177, m.nt. G.F.W.; CRvB 1 mei 2003, TAR 2003, 145; CRvB 23 september 2005, TAR 2004, 159; CRvB 10 maart 2005, TAR 2005, 171 en CRvB 6 oktober 2005, TAR 2005, 179.
- ³⁶⁾ CRvB 23 oktober 2003, TAR 2003, 196. Zie ook CRvB 20 december 1994, TAR 1995, 62.
- ³⁷⁾ Enkele recente uitspraken: CRvB 15 mei 2003, TAR 2003, 156; CRvB 25 september 2003, LJN

AL7458; CRvB 18 december 2003, LJN AO0646 en CRvB 4 november 2004, LJN AR5312.

³⁸⁾ Enkele recente uitspraken: CRvB 3 april 2003, TAR 2003, 122; CRvB 1 april 2004, LJN AO7796; CRvB 9 december 2004, TAR 2005, 35; CRvB 9 december 2004, LJN AR 7783; CRvB 14 juli 2005, LJN AT 9758; CRvB 1 september 2005, LJN AU2922 en CRvB 13 oktober 2005, LJN AU 4701.

³⁹⁾ G.F. Walgemoed, Beoordelingen en rechterlijke uitspraken, MRT 1996, p. 166. Zie ook Het burgerlijk ambtenarenrecht, VUGA, losbladig, band 4, commentaar mevr. mr. A.H. van Zutphen, bij art. 71a ARAR, p. 4-5.

⁴⁰⁾ CRvB 1 maart 1990, MRT 1991, p. 242, m.nt. G.L.C.; CRvB 9 januari 1992, MRT 1993, p. 32, m.nt. G.L.C.; CRvB 28 januari 1993, MRT 1993, p. 235 en CRvB 4 november 1994, MRT 1995, p. 194, m.nt. G.F.W.

⁴¹⁾ Besluit van 15 november 1960, Stb. 1960, 523.

⁴²⁾ CRvB 12 juli 1983, MRT 1984, p. 238, m.nt. G.L.C. en CRvB 23 mei 1991, MRT 1991, p. 303, m.nt. G.L.C.

⁴³⁾ CRvB 28 juni 1990, MRT 1991, p. 239, m.nt. G.L.C.

⁴⁴⁾ CRvB 15 augustus 1991, MRT 1992, p. 257.

⁴⁵⁾ CRvB 2 november 1995, MRT 1996, p. 336, m.nt. G.F.W., CRvB 29 augustus 1996, TAR 1997, 16, m.nt. G.L.C. p. 234; MRT 1997, p. 87, m.nt. G.F.W., CRvB 29 mei 1997, MRT 1998, p. 179; CRvB 2 mei 2002, MRT 2003, p. 96, CRvB 2 oktober 2003, LJN AM2589, CRvB 14 oktober 2004, LJN AR4402 en CRvB 9 december 2004, LJN AR7783.

⁴⁶⁾ CRvB 28 juni 1984, TAR 1984, 201.

⁴⁷⁾ CRvB 28 januari 1993, MRT 1993, p. 235, m.nt. G.L.C.

⁴⁸⁾ CRvB 2 november 1995, MRT 1996, p. 336, m.nt. G.F.W. en CRvB 11 maart 1999, MRT 2000, p. 202, m.nt. G.F.W. In de laatste uitspraak ging het om een bijgestelde toekomstverwachting.

⁴⁹⁾ Besluit van 16 maart 1994, Stb. 1994, 214, laatstelijk gewijzigd bij besluit van 25 maart 2004, Stb. 2004, 130.

⁵⁰⁾ ArrRb 's-Gravenhage 7 november 1994, MRT 1995, p. 274, m.nt. G.F.W.

⁵¹⁾ CRvB 11 mei 1995, TAR 1995, 171; MRT 1996, p. 76, m.nt. G.F.W.

⁵²⁾ CRvB 11 maart 1999, MRT 2000, p. 202, m.nt. G.F.W., CRvB 11 november 1999, TAR 2000, 5; MRT 2000, p. 412, m.nt. G.F.W. en CRvB 2 mei 2002, TAR 2002, 127.

⁵³⁾ CRvB 27 april 1979, MRT 1980, p. 44, m.nt. E.H.N. en CRvB 15 maart 1984, TAR 1984, 105.

⁵⁴⁾ CRvB 26 oktober 1984, TAR 1985, 7, m.nt. G.L.C. p. 147; CRvB 19 december 1996, MRT 1997, p. 268, m.nt. G.F.W.; CRvB 5 november 1998, TAR 1998, 191 en CRvB 16 december 1999, TAR 2000, 26, m.nt. P.L. de Vos, p. 222. Zie ook CRvB 1 april 2004, LJN AO7796 en CRvB 14 oktober 2004, LJN AR4402.

⁵⁵⁾ CRvB 28 oktober 1983, MRT 1984, p. 267, m.nt. G.L.C.; CRvB 9 januari 1984, TAR 1984, 63; CRvB 13 oktober 1994, TAR 1994, 246; CRvB 23 december 1999, MRT 2000, p. 342, m.nt. G.F.W. en CRvB 23 september 2004, TAR 2004, 159.

⁵⁶⁾ CRvB 18 november 1999, TAR 2000, 9; JB 2000, 76.

⁵⁷⁾ CRvB 19 mei 1995, MRT 1995, p. 330, m.nt. G.L.C. en CRvB 14 juli 2005, LJN AT9951.

⁵⁸⁾ CRvB 26 oktober 1984, TAR 1985, 7, m.nt. G.L.C. p. 147; CRvB 1 november 1984, TAR 1985, 10; MRT 1985, p. 109, m.nt. G.L.C.; CRvB 28 januari 1988, TAR 1988, 71; CRvB 23 december 1999, MRT 2000, p. 342, m.nt. G.F.W. en CRvB 7 oktober 2004, LJN AR4391.

⁵⁹⁾ CRvB 1 november 1984, TAR 1985, 10; MRT 1985, p. 109, m.nt. G.L.C.

⁶⁰⁾ CRvB 3 mei 1973, MRT 1974, p. 104.

⁶¹⁾ Rb Den Haag 29 maart 2002, TAR 2002, 84 en CRvB 1 juli 2004, TAR 2004, 142.

⁶²⁾ ARAR art. 71a in samenhang met BBR 1985 artt. 1 en 5. Zie ook art. 71, tweede lid, Besluit algemene rechtspositie politie.

⁶³⁾ AMAR art. 131a, derde lid, en BARD art. 90a, derde lid.

⁶⁴⁾ Zie thans BFBD art. 16, laatste zin.

⁶⁵⁾ Opgemerkt zij wel dat gedrag buiten dienst geregeld aanleiding is voor het ontslag van militairen, met name op grond van wangedrag met toepassing van art. 39, tweede lid, aanhef en onder l AMAR.

⁶⁶⁾ Zie ook G.L.Coolen, Bezwaren tegen beoordelingen en het standpunt van de rechter, MRT 1982, p. 127-128 en 130.

⁶⁷⁾ BFBD art. 1, onder f.

⁶⁸⁾ Toelichting bij BFBD.

⁶⁹⁾ CRvB 15 augustus 1996, TAR 1996, 174 en CRvB 23 september 2004, TAR 2004, 159.

⁷⁰⁾ CRvB 11 mei 1995, TAR 1995, 171; MRT 1996, p. 76, m.nt. G.F.W. en CRvB 25 februari 1999, TAR 1999, 66.

⁷¹⁾ CRvB 22 maart 1990, TAR 1990, 123, m.nt. B.W.N. de Waard TAR 1991, p. 157; AB 1990, 477, m.nt. H.H.

⁷²⁾ CRvB 1 augustus 2002, TAR 2002, 163; CRvB 23 september 2004, LJN AR2709 en CRvB 1 sep-

tember 2005, LJN AU2922.

⁷³⁾ CRvB 27 juli 1995, MRT 1996, p. 126; CRvB 3 april 1997, TAR 1997, 109; CRvB 29 mei 1997, MRT 1998, p. 179; CRvB 16 oktober 1997, MRT 1998, p. 29, m.nt. G.F.W.; CRvB 11 februari 1999, MRT 2000, p. 96, m.nt. G.F.W.; CRvB 1 augustus 2002, TAR 2002, 163 en CRvB 26 september 2002, TAR 2003, 54, m.nt. G.L.C. p. 381; MRT 2003, p. 174, m.nt. G.F.W.

⁷⁴⁾ Parlementaire geschiedenis van de Algemene wet bestuursrecht, Eerste tranche, Alphen aan den Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink, 1993, p. 314.

⁷⁵⁾ CRvB 22 februari 1990, TAR 1990, 87; AB 1990, 436, m.nt. H.H. Zie ook CRvB 19 februari 1987, TAR 1987, 95.

⁷⁶⁾ CRvB 3 april 1997, TAR 1997, 109. Zie ook Rb Den Haag 26 september 2002, TAR 2002, 154; CRvB 3 april 2003, LJN AF9576 en CRvB 14 oktober 2004, LJN AR4402.

⁷⁷⁾ CRvB 20 mei 1985, TAR 1985, 149 en CRvB 27 september 2001, TAR 2001, 158.

⁷⁸⁾ CRvB 26 augustus 1994, MRT 1995, p. 126, m.nt. G.L.C.

⁷⁹⁾ CRvB 26 juni 1997, TAR 1997, 189; CRvB 4 juli 2002, TAR 2002, 144 en CRvB 29 september 2005, LJN AU3752.

⁸⁰⁾ CRvB 12 april 1990, TAR 1990, 132; MRT 1991, p. 280, m.nt. G.L.C. Zie ook Rb Den Haag 26 september 2002, TAR 2002, 154.

⁸¹⁾ CRvB 26 maart 1998, TAR 1998, 92.

⁸²⁾ CRvB 1 maart 1990, MRT 1991, p. 242, m.nt. G.L.C.; CRvB 9 januari 1992, MRT 1993, p. 32, m.nt. G.L.C.; CRvB 6 november 1997, MRT 1998, p. 349, m.nt. G.F.W.; CRvB 11 november 1999, TAR 2000, 5; MRT 2000, p. 412, m.nt. G.F.W.; CRvB 2 mei 2002, MRT 2003, p. 96 en CRvB 14 juli 2005, LJN AT9951.

⁸³⁾ CRvB 3 april 2003, TAR 2003, 122, m.nt. G.L.C. p. 629. Zie ook CRvB 1 juli 2004, LJN AQ0456, waarbij de Raad een beoordeling vernietigde omdat niet de voorgeschreven functioneringsgesprekken waren gehouden en evenmin verslagen van vergelijkbare gesprekken voorhanden waren.

⁸⁴⁾ AMAR art. 131, leden 1, 2 en 3.

⁸⁵⁾ M.H. van der Avoird en R. Brouwer, Het functioneringsgesprek, De Bilt: Bosch en Keuning, 1996, p. 10-16.; R. Witjas en R. Rosenmöller, Beoordelen, Zaltbommel: Schouten en Nelissen, Thema, 1997, p. 16-26; L.J.C.M. Govaert, Handboek functioneren en beoordelen, Arnhem: Logistics Net, 2000, p. 32-43 en G. Haantjes, Beter functioneren en beoordelen, voor leidinggeven- de en medewerker, Zaltbommel: Thema, 2003, p. 13-27.

⁸⁶⁾ Arbeidsrecht bij de overheid, Samson, losbladig, band 2, E2120, B.H. Abbing, Personeelsbeoor- deling en functioneringsgesprekken (1995), p. 20.

⁸⁷⁾ Besluit van 16 februari 2001, Stb. 2001, 99, p. 66.

⁸⁸⁾ Besluit van 12 mei 2003, Stb. 2003, 210, p. 6.

⁸⁹⁾ [www.defensie.nl / personeel / mp-publicaties / 32-102](http://www.defensie.nl/personeel/mp-publicaties/32-102).

⁹⁰⁾ Kamerstuk II 29800 X, nr 62 en vervolgstukken.

⁹¹⁾ CRvB 2 april 2004, MRT 2004, p. 460.

⁹²⁾ Zie bijvoorbeeld het ontslag van een sergeant van het Korps mariniers op basis van drie ontoe- reikende beoordelingen: CRvB 7 november 2002, MRT 2003, p. 185, m.nt. G.F.W.

OPMERKELIJKE ZAKEN (5)

Krijgsraden leggen soms bedenkelijk lichte straffen op

door

PROF. MR. G.L. COOLEN

Een bijdrage, waarvan de titel is ontleend aan een uitspraak, in het jaar 1929 door de redactie van het MRT gedaan naar aanleiding van een vonnis van de krijgsraad te 's-Hertogenbosch.¹⁾

Inleiding

Soldaat Cornelis Koenraads, dienstplichtig stukrijder bij de 2e Schoolbatterij van het 2e Regiment Veldartillerie te 's-Gravenhage, is sedert zijn indiensttreding op 15 december 1927 vele malen tuchtrechtelijk gestraft; en ook eenmaal strafrechtelijk.²⁾ Als hij zich wederom misdraagt, is voor de korps-commandant de maat vol: hij straft Koenraads met plaatsing in de tuchtklasse voor de tijd van zes maanden. Het is het jaar 1928.

Op de dag waarop Koenraads de straf zal worden aangezegd, komt hij niet opdagen. Hij blijkt te zijn gevlucht. Als hij een maand later, op 27 november 1928, door de militaire politie te 's-Gravenhage wordt aangehouden, verklaart hij dat hij het besluit heeft genomen voortaan elke dienst te weigeren. Hem staat, zegt hij, slechts één doel voor ogen: ontslag.

Koenraads is bij zijn aanhouding gekleed in burger. Als hem wordt opgedragen zijn uniform aan te trekken, weigert hij dit; en hij blijft weigeren, halsstarrig.

Besloten wordt Koenraads naar de krijgsraad te verwijzen. Aldus geschiedt.

Het vonnis van de krijgsraad

Op 20 januari 1928 houdt de krijgsraad zitting. Na sluiting van het onderzoek wordt soldaat Koenraads schuldig verklaard aan (1) desertie, gepleegd in tijd van vrede, en (2) opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige in zijn ongehoorzaamheid volhardt. De krijgsraad veroordeelt hem tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden, met de bepaling dat de tijd die vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorlopige hechtenis is doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht. Ook wordt hem de bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst opgelegd, zonder ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen.

Het vonnis lokt reacties uit

Het vonnis is voor kapitein Jhr. D.W. Sickinghe, batterij-commandant bij het 2e Regiment Veldartillerie, reden om in een (in het MRT geplaatste) bijdrage te stellen dat de militaire rechter zijns inziens in veel gevallen 'te lankmoedig' optreedt. Met name voor militaire delicten worden naar zijn oordeel veel te lichte straffen opgelegd. Hierdoor wordt 'de tucht in het leger aan het wankelen wordt gebracht'. Over de aan soldaat Koenraads opgelegde straf merkt hij op: 'In het kort komt het hierop neer, dat C.K. zijn zin krijgt. Hij gaat niet naar de tuchtklasse, hij wordt vrijgesteld van de voor anderen zoo drukkende herhalingsoefeningen en bij eene eventueel volgende mobilisatie lacht hij de brave Hendriken en hunne meerderen gladweg uit. Waarom is de batterij-commandant niet gehoord?

Hij had de rechter uitvoerig omtrent 's mans gedrag kunnen inlichten.³⁾

Ook de redactie van het MRT reageert, in een naschrift bij de bijdrage van kapitein Sickinghe. De redactie begint met vast te stellen dat zij de strekking van het betoog van kapitein Sickinghe 'niet onjuist' acht. Aan deze vaststelling voegt zij vervolgens toe:

'Het heeft ook ons meermalen getroffen dat de Nederlandsche militaire rechtscolleges in den regel zeer lichte, soms bedenkelijk lichte straffen opleggen, zoodat de militaire chefs daarin, bij de hun opgedragen, vooral in onze dagen zeer moeilijke en toch noodzakelijke handhaving eener strenge krijgstuicht niet steeds den steun vinden, welken zij vooral ook van die zijde, als onmisbaar mogen verwachten. (...). Deze C.K. had het er évident op toegelegd om uit den dienst te worden ontslagen en daarnaar zijn (wan)gedrag bepaald. Maar juist daarom had de krijgsraad hem niet ter wille mogen zijn. (...). Door ontslag uit den dienst ontkomt deze dienstplichtige vooreerst aan zes maanden plaatsing in de tucht-klasse en aan de als gevolg daarvan en van verschillende andere straffen belangrijke verlenging van de werkelijke dienst. (...). Verder is hij vrij van twee herhalingsoefeningen telkens gedurende 17 dagen, van de jaarlijkse inspecties door den indeelingscommandant en eindelijk van opkomst bij een eventuele mobilisatie. Hiertegenover staan drie maanden gevangenisstraf, waarvan dan nog 54 dagen in vóórarrest doorgebracht, in mindering zijn gekomen.'⁴⁾

Het kan nog lichter

Op 19 februari 1926 verlaat huzaar der 1e klasse Rinus Brongers zonder verlof zijn korps, het 2e Regiment Huzaren, gelegerd te 's-Gravenhage. Hij begeeft zich naar Rijssel en treedt in dienst bij het Franse Vreemdelingenlegioen. Na ruim vijf jaar keert hij terug naar Nederland. Op 28 april 1931 wordt hij in de visitatiezaal van het station Roosendaal door een wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee aangehouden. Hij wordt gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch en vervolgens naar de krijgsraad verwezen. Hem wordt ten laste gelegd: 'dat hij in de maand Februari 1926 zijn korps, in garnizoen te 's-Gravenhage, zonder verlof heeft verlaten en sinds dien tijd opzettelijk van zijn korps afwezig is gebleven, totdat hij op 28 April 1931 te Roosendaal is aangehouden'.

Op 2 juni 1931 houdt de krijgsraad zitting. Na sluiting van het onderzoek verklaart de krijgsraad wettig en overtuigend bewezen hetgeen huzaar Brongers is ten laste gelegd en veroordeelt hem tot een gevangenisstraf van de tijd van 34 dagen, met de bepaling dat de tijd die vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorlopige hechtenis is doorgebracht (van 28 april tot 2 juni) bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht.⁵⁾ Een bijkomende straf (bijvoorbeeld de bijkomende straf van ontslag uit de dienst) wordt hem niet opgelegd. Aan de hoogte (of beter: de laagte) van de straf wordt in het vonnis, zoals in het MRT gepubliceerd, geen enkele overweging gewijd.

Op 14 juli 1931 wordt het vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof bevestigd.

---

¹⁾ De namen in deze bijdrage zijn (op één na) verzonnen.

²⁾ Krijgsraad Landmacht Den Bosch 23 april 1928, MRT 1929/30 (deel XXV), p. 247.

³⁾ Kapitein D.W. Sickinghe, De onbevredegende strafmaat, MRT 1929/30 (deel XXV), p. 223.

⁴⁾ MRT 1929/30 (deel XXV), p. 226.

⁵⁾ Krijgsraad Landmacht Den Bosch 2 juni 1931, MRT 1932/33 (deel XXVIII), p. 150 .

Overzicht jurisprudentie Algemeen militair ambtenarenreglement (IV)

door

PROF. MR. G.L. COOLEN

Inleiding

Deze bijdrage bevat een aanvulling op de in de jaren 1998, 2001 en 2003 in dit tijdschrift verschenen overzichten van de jurisprudentie van de bestuursrechter, voorzover van belang bij de toepassing van het Algemeen militair ambtenarenreglement. Van de belangrijkste uitspraken is in het kort de kern weergegeven. Dit is geschied in de vorm van een letterlijk, tussen aanhalingstekens geplaatst, citaat. Hier en daar zijn, ter verduidelijking, enkele (tussen haakjes geplaatste) woorden toegevoegd.

Deze bijdrage volgt, wat indeling betreft, het Algemeen militair ambtenarenreglement.

Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR)

Hoofdstuk 2, Aanstelling

Artikel 5 lid 3:

- 'De rechtbank stelt vast dat verweerder heeft gehandeld in strijd met artikel 5, derde lid, van het AMAR door eiser om pragmatische redenen aan te stellen terwijl nog geen verklaring als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet veiligheidsonderzoeken was afgegeven. Bij uitspraak van deze rechtbank van heden is eisers beroep, gericht tegen het besluit waarbij de Minister van Defensie zijn weigering een verklaring van geen bezwaar af te geven heeft gehandhaafd, ongegrond verklaard. Nu ten behoeve van eiser geen verklaring van geen bezwaar was afgegeven, diende verweerder de in strijd met artikel 5, derde lid, van het AMAR ontstane situatie (door het verlenen van ontslag) te beëindigen.' (Rb Den Haag 3 december 2003, MRT 2004, p. 367, m.nt. G.L.C.)

- 'Gedaagde is op grond van artikel 10, eerste lid, van de Wet veiligheidsonderzoeken (WVO) in verbinding met artikel 2 van deze wet bevoegd tot het intrekken van de veiligheidsverklaring, indien hem blijkt dat onvoldoende waarborgen aanwezig zijn dat de betrokkene onder alle omstandigheden de uit zijn vertrouwensfunctie voortvloeiende plichten getrouwelijk zal volbrengen. (...) Het getrouwelijk volbrengen van de uit de vertrouwensfunctie voortvloeiende plichten heeft, gelet op het bepaalde in artikel 3 WVO, betrekking op wat door de veiligheid of andere gewichtige belangen van de Staat wordt gevorderd. Uit de parlementaire behandeling van de WVO volgt, dat het daarbij gaat om de veiligheid van die delen van de overheidsorganisatie en van de particuliere sector die van vitaal belang zijn voor het maatschappelijk leven, waaronder de veiligheid rond de burgerluchtvaart is begrepen.' (CRvB 9 september 2004, MRT 2005, p. 153, m.nt. G.F.W.)

Hoofdstuk 4, Functietoewijzing en bevordering

Artikel 19 lid 1:

- 'Naar het oordeel van de Raad mocht gedaagde bij de vaststelling van de *aanwijzingen* (...) aan de in 3.3 bedoelde belangen zoveel gewicht toekennen dat de Raad het niet onredelijk acht dat onder omstandigheden reeds bij een vermoeden van een strafbaar feit repatriëring kan plaatsvinden. Wel is vereist dat gedaagde bijzondere zorgvuldigheid in acht neemt bij de vaststelling of aan de in de *aanwijzingen* gestelde voorwaarden voor repatriëring is voldaan.' (CRvB 31 juli 2003, MRT 2004, p. 36, m.nt. G.L.C.)

Artikel 23:

- 'Op de vacature hebben in totaal negen sollicitanten gereageerd. De acht kandidaten die overbleven nadat appellant - ten onrechte - als niet beschikbaar was afgevallen, waren allen bodemgeschikt. Onder deze omstandigheden was de beslissing van de *Commissie van Advies inzake Functietoewijzing* (CAFT) om tot verfijning van de functie-eisen over te gaan geenszins onaanvaardbaar. (...). Het door de CAFT ter verfijning gekozen criterium draagt voorts een objectief karakter en kan, mede gelet op de aard en het niveau van de functie, niet als onredelijk of anderszins onjuist worden bestempeld.' (CRvB 14 november 2002, TAR 2003, nr. 75.)

- '(Gedaagde) heeft geweigerd een van de in geding zijnde functies aan appellant toe te wijzen - hetgeen zou moeten geschieden onder gelijktijdige wijziging van zijn bestemming en met voorbijgaan aan het voor hem geldende loopbaanpatroon - op grond van de overweging dat appellant vanwege een tekort binnen de categorie munitietechnici aldaar niet kan worden gemist. Met het hanteren van deze afwijzingsgrond heeft gedaagde toepassing gegeven aan artikel 23, aanhef en onder *a*, van het AMAR, waarin is bepaald dat bij het nemen van een beslissing tot functietoewijzing rekening wordt gehouden met de noodzaak van een voortdurende taakvervulling door de krijgsmacht en in samenhang daarmee van een zo goed en tijdig mogelijke bezetting van alle functies.' (CRvB 5 december 2002, MRT 2003, p. 268, m.nt. G.F.W.)

Artikel 25 lid 1:

- 'De Raad overweegt dat namens gedaagde terecht is aangevoerd dat uit artikel 25 van het AMAR in verbinding met de vaste jurisprudentie van deze Raad voortvloeit, dat als regel van functiewaarneming slechts sprake kan zijn indien de betrokken militair door de bevoegde autoriteit *vooraf* formeel is belast met de waarneming. Aangezien in casu echter eveneens vaststaat dat de uitzending van luitenant-kolonel (...) op zeer korte termijn is gerealiseerd, dat de waarneming van diens functie door appellant in het stafoverleg is besproken en kort daarna door de chef-staf tevens plaatsvervangend commandant de aanvraag voor volledige functiewaarneming door appellant is ingediend, is de Raad van oordeel dat in dit geval het feit, dat de - overigens trage - besluitvorming pas heeft plaatsgevonden *na afloop* van de waarnemingsperiode, niet aan appellant kan worden tegengeworpen.' (CRvB 5 september 2002, MRT 2003, p. 170, m.nt. G.L.C.)

Artikel 27 lid 4:

- '(De Raad voegt) hieraan toe dat in een geval als het onderhavige, waarin bevordering is gekoppeld aan de toewijzing van een functie waaraan later op grond van functiewaardering een hogere rang is verbonden, op gedaagde *niet* de rechtsplicht rust een betrokkene met ingang van een eerdere datum te bevorderen dan de datum waarop de desbetreffende rangswisseling in de OTAS is opgenomen, tenzij het niet bevorderen onzorgvuldig moet worden geacht.' (CRvB 2 oktober 2003, TAR 2004, nr. 83, m.nt. G.L.C.)

Hoofdstuk 6, Ontslag

Artikel 39 lid 1:

- ‘De Raad overweegt dat voor een ontslag op verzoek als hier aan de orde, is vereist dat een onmiskenbare en ondubbelzinnige wilsuiking van de betrokken ambtenaar ter zake van dat ontslag noodzakelijk is (lees: aanwezig is).’ (CRvB 13 mei 20004, TAR 2004, nr. 163.)

Artikel 39 lid 2 onder *f*:

- ‘De klacht van appelland dat de hier van belang zijnde medische onderzoeken zich ten onrechte niet hebben beperkt tot de beoordeling van de ongeschiktheid van appelland voor een specifieke functie of specifieke functies, slaagt niet. Daartoe overweegt de Raad dat de militaire ambtenaar, gelet op de eisen van algemene inzetbaarheid, niet wordt aangesteld in een specifieke functie. Gelet op de eis van algemene inzetbaarheid is hij gehouden de hem in het belang van de taakuitoefening van de krijgsmacht opgedragen werkzaamheden waar ook ter wereld en zelfs onder oorlogsomstandigheden te verrichten. Aan een militair mogen daarom zware fysieke en geestelijke eisen worden gesteld.’ (CRvB 5 juni 2003, TAR 2003, nr. 159.)

Artikel 39 lid 2 onder *j*:

- ‘De Raad heeft in inmiddels vaste jurisprudentie aanvaard dat een militair die niet (langer) uitzendbaar is, slechts beperkt inzetbaar is en daarmee naar objectieve maatstaven ongeschikt is te achten voor de vervulling van de functies waarvoor hij is bestemd, als bedoeld in artikel 39, tweede lid onder *j*, van het AMAR.’ (CRvB 1 augustus 2002, MRT 2003, p.106, m.nt. G.L.C.; TAR 2003, nr. 16.)

- ‘Volgens vaste jurisprudentie van de Raad moet ongeschiktheid als hier aan de orde - zich uitend in het ontbreken van eigenschappen, mentaliteit en instelling die voor het op goede wijze vervullen van de functie vereist zijn - worden aangetoond aan de hand van concrete gedragingen van de ambtenaar. Naar het oordeel van de Raad is gedaagde daarin geslaagd.’ (CRvB 29 april 2004, TAR 2004, nr. 111.)

Artikel 39 lid 2 onder *l*:

- ‘De voorzieningenrechter acht de gekozen maatregel van ontslag voorts niet onevenredig aan de ernst van het wangedrag (cocainebezit en -gebruik). Daarbij is mede van belang dat verzoeker reeds eerder disciplinair is gestraft en gewaarschuwd voor ontslag. Het feit dat het Openbaar Ministerie in het gedrag van verzoeker (...) geen aanleiding heeft gezien om tot strafrechtelijke vervolging over te gaan vormt geen grond voor een ander oordeel.’ (Vzngnr. CRvB 31 maart 2004, TAR 2004, nr. 94.)

Artikel 39 lid 2 onder *m*:

- ‘De Raad overweegt dienaangaande dat het voorwaardelijke karakter van de veroordeling op zichzelf niet afdoet aan de bevoegdheid van gedaagde om de gehanteerde ontslaggrond toe te passen.’ (CRvB 14 november 2002, TAR 2003, nr. 59.)

Artikel 39 lid 7:

- ‘Volgens ’s Raads vaste rechtspraak brengt het karakter van de proeftijdaanstelling mee dat de rechterlijke toetsing van de weigering het dienstverband voort te zetten, is beperkt tot de vraag of, behoudens anderszins strijd met een geschreven of ongeschreven rechtsregel of met een algemeen rechtsbeginsel, het bestuursorgaan in redelijkheid tot het oordeel heeft kunnen komen dat de ambtenaar niet aan de door het bestuursorgaan in redelijkheid te stellen eisen of verwachtingen heeft voldaan.’ (CRvB 18 maart 2004, TAR 2004, nr. 90.)

Artikel 43 lid 1:

- ‘Met betrekking tot het in artikel 43 van het AMAR vervatte voorschrift dat een ontslag op grond van onbekwaamheid of ongeschiktheid slechts kan plaatsvinden na een zorgvuldig onderzoek naar herplaatsingsmogelijkheden bij het eigen dan wel een ander

krijgsmachtdeel, overweegt de Raad dat aan het ontbreken van herplaatsingsonderzoek voorafgaand aan het ontslagbesluit in casu niet de betekenis kan worden toegekend die appelland daaraan toegekend wil zien. Gegeven het feit dat die verplichting beperkt is tot herplaatsingsmogelijkheden in functies bij de krijgsmacht - verwezen wordt naar de uitspraak van deze Raad van 21 juni 2001, nrs. 98/6187 MAW + 98/7682 MAW - is immers met de vaststelling van de niet-uitzendbaarheid de uitkomst van een dergelijk onderzoek op voorhand negatief.' (CRvB 1 augustus 2002, MRT 2003, p. 106, m.nt. G.L.C.; TAR 2003, nr. 16.)

Artikel 47, Algemeen:

- 'Naar vaste jurisprudentie kan, wanneer aan een ontslagbesluit een gebrek kleeft dat er toe leidt dat een nieuw ontslagbesluit wordt genomen, hetwelk vervolgens, voor zover dat op het ontslag zelf betrekking heeft, de rechterlijke toetsing wel kan doorstaan, de oorspronkelijke ingangsdatum van het ontslag gehandhaafd worden, indien dit niet in strijd komt met enige regel van geschreven of ongeschreven recht of enig algemeen rechtsbeginsel.' (CRvB 1 augustus 2002, MRT 2003, p. 106, m.nt. G.L.C.; TAR 2003, nr. 16.)

Hoofdstuk 8, Verlof

Artikel 67 lid 1:

- 'Evenals de rechtbank is de Raad voorts van oordeel dat gedaagde bij het bepalen van de hoogte van de geldelijke schade als bedoeld in artikel 67, eerste lid, van het AMAR rekening mocht houden met de voor appelland positieve financiële gevolgen van het intrekken van het onbetaald verlof, bestaande uit een hogere bezoldiging vanwege het tijdelijk voltijds uitoefenen van zijn militaire functie.' (CRvB 21 november 2002, MRT 2003, p. 265, m.nt. G.F.W.)

Artikel 85 lid 1:

- 'Zoals de Raad heeft overwogen in zijn uitspraak van 27 juni 2002, nummer 00/114 MAW (...) leiden de imperatief gestelde bewoordingen in de aanhef van het eerste lid van artikel 85 van het AMAR er niet toe dat buitengewoon verlof in de in dat artikellid genoemde gevallen nimmer kan worden geweigerd. De Raad heeft in die uitspraak overwogen dat artikel 63, tweede lid, van het AMAR ook van toepassing is op het buitengewoon verlof.' (CRvB 18 juli 2002, MRT 2003, p. 135, m.nt. G.L.C.; TAR 2003, nr. 53)

Hoofdstuk 10, Andere voorzieningen van materiële aard

Artikel 115 lid 1:

- 'De Raad overweegt dienaangaande dat een, waar het betreft de vergoeding van schade, vergelijkbare norm (als vervat in artikel 7:611 van het Burgerlijk Wetboek) voor militaire ambtenaren is neergelegd in artikel 115 van het AMAR, waarin is bepaald dat de minister de bevoegdheid heeft naar billijkheid de militair schadeloos te stellen, kosten te vergoeden of overigens een geldelijke tegemoetkoming te verlenen. De Raad ziet derhalve geen enkele aanleiding om gedaagde daarnaast nog uit anderen hoofde verplicht te achten na te gaan of schade vergoed moet worden.' (CRvB 8 mei 2002, MRT 2003, p. 98, m.nt. W.J.S.)

- 'Indien, zoals in het onderhavige geval, sprake is van een zuiver schadebesluit betreffende schade die door de ambtenaar in de uitoefening van zijn dienstbetrekking is geleden, hanteert de Raad volgens vaste rechtspraak de navolgende (...) norm, die hij ook tot uitdrukking gebracht ziet in het in artikel 7:658 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde: voor-

zover zulks niet reeds voortvloeit uit op de ambtenaar van toepassing zijnde specifieke rechtspositionele voorschriften, heeft de ambtenaar recht op vergoeding van de schade die hij lijdt in de uitoefening van zijn werkzaamheden, tenzij het betrokken bestuursorgaan aantoonde dat het zijn verplichtingen is nagekomen de werkzaamheden van de ambtenaar op zodanige wijze in te richten, alsmede voor het verrichten van de werkzaamheden zodanige maatregelen te treffen en aanwijzingen te verstrekken als redelijkerwijs nodig is om te voorkomen dat de ambtenaar in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt, of aantoonde dat de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de ambtenaar.’ (CRvB 8 mei 2003, MRT 2003, p. 420, m.nt. G.L.C.; TAR 2003, nr. 150.)

- ‘De (in o.a. CRvB 8 mei 2003, TAR 2003, nr. 150) bedoelde zorgplicht strekt zich, naar het oordeel van de Raad, *niet* uit tot de beleidsmatige vraag of een operationele noodzaak bestond om ter plaatse ruimwerkzaamheden te verrichten. Dat appelland een opdracht om mijnen te ruimen ontving kan (...) op zichzelf niet onrechtmatig worden geacht, aangezien hij met het oog op het verrichten van die werkzaamheden was uitgezonden.’ (CRvB 5 juni 2003, TAR 2003, nr. 160, m.nt. G.L.C., p. 770.)

- ‘In de (in o.a. CRvB 8 mei 2003, TAR 2003, nr. 150 voorkomende) bewoordingen *in de uitoefening van zijn werkzaamheden* is tot uitdrukking gebracht dat er tussen de uitoefening van de werkzaamheden en de schade causaal verband moet bestaan. Zulk een causaal verband acht de Raad eerst aanwezig indien er een voldoende mate van waarschijnlijkheid bestaat dat de werkzaamheden en/of werkomstandigheden van de betrokken ambtenaar de bij die ambtenaar aan het licht getreden ziekte daadwerkelijk hebben veroorzaakt. Daarbij is het aan appelland om feiten en omstandigheden aan te dragen waaruit blijkt dat sprake is van voldoende mate van waarschijnlijkheid als hier bedoeld.’ (CRvB 26 juni 2003, TAR 2003, nr. 177.)

- ‘(De Raad) stelt voorop dat hij conform zijn bestendige jurisprudentie appelland (de Staatssecretaris van Defensie) gehouden acht tot vergoeding van de schade die een gevolg is van een aan hem toe te rekenen optreden van een ander, indien - en hier zoekt de Raad aansluiting bij het in artikel 6:170 van het Burgerlijk Wetboek tot uitdrukking gebrachte beginsel inzake de aansprakelijkheid voor ondergeschikten - deze schade is veroorzaakt door een als een onrechtmatige gedraging aan te merken fout van een onder de verantwoordelijkheid van appelland werkzame persoon, indien de kans op de fout is vergroot door de taakopdracht aan die persoon en indien appelland zeggenschap had over de gedragingen waarin de fout was gelegen.’ (CRvB 9 oktober 2003, TAR 2004, nr. 9, m.nt. G.L.C.)

Hoofdstuk 11, Andere rechten en verplichtingen

Artikel 131a, Algemeen:

- ‘Met het aanmerken van een bericht van de commandant als een ambtsbericht wordt (...) aan de in dat bericht vervatte mededeling omtrent het functioneren een status gegeven vergelijkbaar met die van een beoordeling van de betrokken militair.’ (CRvB 27 februari 1997, MRT 1997, p. 305, m.nt. G.L.C.; TAR 1997, nr. 80.)

- ‘(De Raad merkt op dat) het onderhavige ambtsbericht onvoldoende inzicht biedt in de context waarbinnen het gewraakte gedrag heeft plaatsgevonden. Bij kennisneming van uitsluitend de tekst van het ambtsbericht zou een scheef beeld van het gebeurde kunnen worden opgeroepen.’ (CRvB 21 maart 2002, MRT 2003, p. 15.)

- ‘De Raad heeft reeds eerder overwogen (zie bijvoorbeeld de uitspraak van 27 februari 1997, TAR 1997, nr. 80) dat een bericht omtrent een militair dat als ambtsbericht wordt

aangemerkt, daardoor een status verkrijgt die vergelijkbaar is met een beoordeling. Er gelden evenwel niet vergelijkbare waarborgen bij het totstandkomen van dat bericht of van het besluit het als ambtsbericht aan te merken. (...). Dit noopt tot bijzondere zorgvuldigheid jegens de militair, wat meebrengt dat een voor de militair nadelig stuk als de brief van 28 juni 1998 slechts als ambtsbericht mag worden aangemerkt indien het op een feitelijk voldoende onderbouwde grondslag berust en inzicht bestaat in de omstandigheden waaronder de verweten gedragingen van de militair hebben plaatsgevonden.’ (CRvB 24 oktober 2002, MRT 2003, p. 228, m.nt. G.L.C.)

Artikel 131a lid 3:

- ‘Naar het oordeel van de Raad dient gedaagde het door hem ingenomen standpunt dat appelland zijn functie op chaotische, onzekere en verwarrende wijze vervulde te onderbouwen, wil dit standpunt ten grondslag kunnen worden gelegd aan een negatieve toekomstverwachting.’ (CRvB 2 mei 2002, MRT 2003, p. 93, m.nt. G.F.W.)

- ‘Met betrekking tot de (...) door de Raad te verrichten toetsing of de aangevochten onderdelen van de beoordeling op onvoldoende gronden berusten, zij vooropgesteld dat het in geval van negatief oordeel op de weg van het bestuursorgaan ligt aannemelijk te maken dat dit oordeel niet op onvoldoende gronden berust. Daarbij is evenwel niet beslissend of elk feit dat het bestuursorgaan ter adstructie aanvoert, boven elke twijfel verheven is en is zelfs niet van doorslaggevend belang dat sommige feiten niet (geheel) juist blijken te zijn vastgesteld of geïnterpreteerd. Bepalend is of de gegeven waardering gelet op het totale beeld van het in beschouwing genomen gezichtspunt evenbedoelde rechterlijke toetsing kan doorstaan.’ (CRvB 3 april 2003, TAR 2003, nr. 122.)

Artikel 131a lid 6:

- ‘Ten aanzien van hetgeen appelland heeft aangevoerd met betrekking tot het gebrek aan objectiviteit bij met name de tweede beoordelaar wordt overwogen dat appelland de Raad ervan heeft kunnen overtuigen dat in het onderhavige geval een zodanig bijzondere situatie aanwezig was dat de beoordeling niet meer op voldoende objectieve wijze kon worden vastgesteld. (...). Omdat in artikel 131 (lees thans: 131a) van het AMAR is bepaald dat de beoordeling *in beginsel* wordt opgemaakt door een eerste en een tweede beoordelaar en dat deze tweede beoordelaar *in beginsel* de commandant is van de beoordeelde, is afwijking van deze systematiek (...) mogelijk in gevallen dat het volgen van de systematiek tot onwenselijke situaties leidt. Daarvan is naar het oordeel van de Raad in dit geval sprake. De commandant had niet zelf als tweede beoordelaar moeten optreden.’ (CRvB 26 september 2002, MRT 2003, p. 174, m.nt. G.F.W.; TAR 2003, nr. 54, m.nt. G.L.C.)

Artikel 147 lid 1:

- ‘Naar het oordeel van de Raad vallen medische beoordelingsfouten als gevolg waarvan direct/ acuut medisch handelen achterwege is gebleven - en daarom gaat het hier - niet binnen die grenzen (lees: de grenzen van de definitie van *ongeval*). Artikel 147 van het AMAR biedt ook anderszins te weinig houvast voor de stelling dat onder ongeval tevens dient te worden begrepen een behandeling of verzorging in de medische sfeer die tot ziekte of vertraging in het herstel daarvan heeft geleid.’ (CRvB 25 oktober 2002, MRT 2003, p. 182, m.nt. W.J.S.)

Artikel 147 lid 3:

- ‘Dit neemt niet weg dat de Raad, anders dan de rechtbank, het aanvaardbaar acht dat appelland bij de toepassing van de vage norm van artikel 147, derde lid, van het AMAR of het ongeval geacht moet worden al dan niet in verband te staan met de uitoefening van de militaire dienst, als nader criterium hanteert of de aard van de werkzaamheden als over-

wegende oorzaak van het ongeval is aan te merken. Dat dit laatste criterium (...) kenmerkend is ontleend aan de artikelen E11 en E11a van de Algemene militaire pensioenwet, kan de Raad, anders dan de rechtbank, niet onjuist achten (...)' (CRvB 25 september 2003, TAR 2004, nr. 40)

Artikel 151 lid 2:

- 'Naar vaste jurisprudentie van de Raad (...) staat het beginsel van vrije arbeidskeuze er niet aan in de weg dat uit de gemaakte keuze voor een beroep beperkingen kunnen voortvloeien voor het daarnaast verrichten van andere werkzaamheden.' (CRvB 20 augustus 2003, TAR 2003, nr. 195.)

BESTUURSRECHTSPRAAK

Centrale Raad van Beroep

4 november 2004

02/803 MAW

Voorzitter: mr. H.A.A.G. Vermeulen; *leden:* mr. A. Beuker-Tilstra en mr. R. Kooper

Cursus Stafdienst onvoldoende

Een officier van de Koninklijke landmacht slaagde niet voor de cursus Stafdienst als gevolg van een onvoldoende eindwaardering voor de aspecten kennis en inzicht, analytische vaardigheid en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid. Na bezwaar werd de uitslag in stand gelaten. Zijn beroep bij de Rechtbank 's-Gravenhage werd ongegrond verklaard.

De Centrale Raad van Beroep bevestigt de aangevallen uitspraak. Hij overweegt dat het hier gaat om een beoordeling in brede zin op basis van (persoonlijke) waarnemingen van docenten gedurende alle onderwijsactiviteiten die deel uitmaken van de cursus. De Raad is van oordeel dat de rechterlijke toetsing in een dergelijke situatie terughoudend dient te zijn, in die zin dat de rechter, zich naast de overigens in aanmerking komende toetsing van het bestreden besluit aan regels van geschreven en ongeschreven recht en algemene rechtsbeginselen, dient te beperken tot de vraag of de in geding zijnde waardering op onvoldoende gronden berust. Naar het oordeel van de Raad zijn de kwalificaties 'onvoldoende' genoegzaam onderbouwd en voldoende geschikt om bij te dragen aan de eindwaardering per aspect.

Opleiding

UITSPRAAK

in het geding tussen: [appellant], wonende te [woonplaats], appellant, en de Staatssecretaris van Defensie, gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Namens appellant is op bij aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 7 januari 2002, nr. AWB 01/01547 MAWKLA, waarnaar hierbij wordt verwezen.

Namens gedaagde is een verweerschrift ingediend.

Het geding is behandeld ter zitting van 30 september 2004, waar appellant in persoon is verschenen, bijgestaan door mr. H.C. Lenaerts, advocaat te Breda, en waar gedaagde zich heeft laten vertegenwoordigen door mr. A.E.P. van Zandbergen, werkzaam bij het Ministerie van Defensie.

II. Motivering

1.1. Voor een uitgebreidere weergave van de in dit geding van belang zijnde feiten en omstandigheden wordt verwezen naar 's Raads eerdere uitspraak van 8 maart 2001, nr. 98/281 AW, alsmede naar de aangevallen uitspraak. De Raad volstaat met het volgende.

1.2. Als gevolg van een onvoldoende eindwaardering voor de aspecten kennis en inzicht, analytische vaardigheid en schriftelijke uitdrukingsvaardigheid is appellant niet geslaagd voor de cursus Stafdienst.

Deze onvoldoende waardering heeft tevens tot gevolg gehad dat op het beoordelingsformulier geen aanbeveling is gedaan voor het volgen van de studie Hogere Militaire Vorming (HMV).

1.3. De uitslag van de cursus is bij het door appelland bestreden besluit van 17 april 1996 in stand gelaten.

1.4. De rechtbank heeft bij de aangevallen uitspraak het daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard.

2.1. Appelland heeft in hoger beroep aangevoerd, kort gezegd, dat onduidelijk en ondoorzichtig is op welke wijze en aan de hand van welke maatstaven de docenten tot hun onvoldoende waarderingen zijn gekomen. Daaraan heeft appelland toegevoegd dat hij gedurende de cursus geen inzage heeft gehad in de formulieren waarop per docent is vermeld op welke aspecten hij volgens hen voldoende of onvoldoende scoorde en in de toelichtingen die daarbij zijn gegeven. Hierdoor is hij niet goed in staat geweest om zich te verbeteren. Omdat zijn eindcijfers voor de hoofdvakken voldoende waren en hij naderhand de cursus Voortgezette Militaire Vorming wél met goed gevolg heeft afgesloten - waarbij dezelfde aspecten met een voldoende zijn gewaardeerd - meent hij dat hij normaal gesproken ook de cursus Stafdienst met een voldoende resultaat had moeten voltooien.

2.2. Gedaagde heeft de Raad verzocht de aangevallen uitspraak te bevestigen.

3. De Raad overweegt als volgt.

3.1. Bij de waardering van de aspecten die thans in geding zijn gaat het volgens artikel 6 van het hier toepasselijke Voorschrift Examens Stafdienst om een beoordeling in brede zin op basis van (persoonlijke) waarnemingen van docenten gedurende alle onderwijsactiviteiten die deel uitmaken van de cursus Stafdienst. De Raad is van oordeel dat de rechterlijke toetsing in een dergelijke situatie een terughoudende dient te zijn, in die zin dat de rechter zich, naast de overigens in aanmerking komende toetsing van het bestreden besluit aan regels van geschreven en ongeschreven recht en algemene rechtsbeginselen, dient te beperken tot de vraag of de in geding zijnde waardering op onvoldoende gronden berust.

3.2. Blijkens de gedingstukken zijn de onderhavige waarderingen gebaseerd op de door acht docenten afzonderlijk per aspect gegeven schriftelijke kwalificaties 'voldoende' of 'onvoldoende', waarbij deze kwalificaties één maal tussentijds en één maal na afsluiting van de opleidingsperiode zijn verzameld en geregistreerd. Daarbij zijn de onvoldoendes door de docenten schriftelijk toegelicht, bijvoorbeeld met de opmerking 'is niet in staat hoofd- en bijzaken van elkaar te scheiden' en 'is bijna niet in staat een goed gestructureerd schriftelijk document op te stellen'. Naar het oordeel van de Raad waren de kwalificaties 'onvoldoende' daarmee genoegzaam onderbouwd en voldoende geschikt om bij te dragen aan de eindwaardering per aspect.

3.3. Appelland heeft naar voren gebracht dat voor hem niet duidelijk is hoe de (individuele) docenten tot een onvoldoende waardering zijn gekomen. Zijns inzien ontbrak het aan objectieve en vooraf vastgestelde beoordelingsnormen. De Raad merkt daarover op dat in de Uitvoeringsbepalingen bij de Regeling Examens en Beoordeling ieder te waarderen aspect nader is geconcretiseerd en uitgewerkt. Appelland heeft weliswaar gesteld dat hij hiervan niet op de hoogte was, maar die omstandigheid moet voor zijn eigen rekening worden gelaten nu voldoende vast staat dat de Uitvoeringsbepalingen voor hem vrij toegankelijk waren. De Raad is niet gebleken dat de door de docenten gegeven kwalificaties niet in overeenstemming met die nadere concretisering tot stand zijn gekomen, terwijl er evenmin aanwijzingen zijn dat er een vooringenomenheid jegens appelland bestond.

3.4. Voorzover appelland meent dat hem geen eerlijke kans tot verbetering is gegeven overweegt de Raad dat de voorlopige resultaten na de eerste periode van de cursus door

de mentor met appellant zijn besproken en dat appellant daarbij in ieder geval in de gelegenheid is geweest het formulier waarop de gemiddelde waardering per aspect was vermeld in te zien en daarover vragen te stellen. Daarmee is voldoende inhoud gegeven aan hetgeen dienaangaande in artikel 5, vijfde lid, van het Voorschrift Examens Stafdienst is bepaald en uit een oogpunt van zorgvuldigheid was geboden.

3.5. De Raad overweegt ten slotte dat het feit dat appellant wel is geslaagd voor de cursus Voortgezette Militaire Vorming op zichzelf niet onverenigbaar is met het negatieve resultaat van de cursus Stafdienst. Daartoe neemt de Raad in aanmerking dat, ook al werden in beide cursussen dezelfde aspecten beoordeeld, de doelstellingen en daarmee ook de gestelde eisen van deze cursussen verschillend waren. De cursus Voortgezette Militaire Vorming leidde op tot (staf)functies waarin de werkzaamheden overwegend uitvoerend van aard zijn. De cursus Stafdienst had blijkens artikel 3 van de Regeling Examens en Beoordeling Stafdienst tot doel het geschikt maken van officieren voor het vervullen van staffuncties en het leggen van een grondslag voor het vervullen van commandofuncties in de rang van majoor en luitenant-kolonel. Tevens had deze cursus tot doel om de gelegenheid te verschaffen tot het beoordelen van de geschiktheid van de militair voor het volgen van de studie Hogere Militaire Vorming (HMV). Dat in de cursus Stafdienst meer aandacht werd besteed en hogere eisen werden gesteld aan de te waarderen persoonlijke eigenschappen en aspecten, acht de Raad, gelet op de specifieke doelstellingen van deze cursus, aannemelijk en gerechtvaardigd. Dit is overigens ook in overeenstemming met artikel 7 van de Regeling Examens en Beoordeling Stafdienst waarin is bepaald dat vanuit de doelstelling van de cursus de eisen zijn afgeleid.

3.6. Het vorenstaande brengt de Raad tot de slotsom dat het bestreden besluit niet op onvoldoende gronden berust en dat het ook anderszins, gelet op de door appellant aangevoerde grieven, de rechterlijke toetsing kan doorstaan. Dit betekent dat de aangevallen uitspraak voor bevestiging in aanmerking komt.

4. De Raad acht geen termen aanwezig toepassing te geven aan artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht inzake vergoeding van proceskosten.

III. Beslissing

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE:

Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

9 december 2004

02/5888 MAW

Voorzitter: mr. H.A.A.G. Vermeulen; *leden:* mr. T. Hoogenboom en
mr. A. Beuker-Tilstra

De afgewezen adjudant

Een adjudant-onderofficier van de Koninklijke landmacht maakte zijn belangstelling kenbaar voor de functie van selectiemedewerker waaraan de rang van luitenant was verbonden. De BLS deelde hem daarop mee dat hij niet in aanmerking kwam voor de geam-bieerde functie omdat hij niet voldeed aan het vereiste van langdurig excellent functioneren. De bezwaarprocedure en het beroep bij de Rechtbank 's-Gravenhage leverden de adjudant niets op.

De Centrale Raad van Beroep heeft de uitspraak van de rechtbank bevestigd. De Raad is van oordeel dat de BLS in de gegeven situatie, waarbij geen van de kandidaten voldeed aan alle vereisten en vervulling van de functie dringend was, in redelijkheid heeft kunnen besluiten om in plaats van dispensatie te verlenen van de eis van langdurig excellent functioneren, dispensatie te verlenen van de specifieke ervaringseis voor de betrokken functie. Daarnaast verwerpt de Raad het beroep op het gelijkheidsbeginsel.

Functietoewijzing. Gelijkheidsbeginsel

UITSPRAAK

in het geding tussen: [appellant], wonende te [woonplaats], appellant, en de Bevelhebber der Landstrijdkrachten, gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Namens appellant is op de daartoe bij aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 24 september 2002, AWB 02/00884 MAWKLA, waarnaar hierbij wordt verwezen. Namens gedaagde is een verweerschrift ingediend.

Namens appellant zijn nadere stukken ingezonden.

Het geding is behandeld ter zitting van 28 oktober 2004, waar appellant in persoon is verschenen met bijstand van mr. E.O. Hooning-Abbas, werkzaam bij de ACOM. Gedaagde heeft zich laten vertegenwoordigen door mr. C.E. Zalm, werkzaam bij het Ministerie van Defensie.

II. Motivering

1. De Raad gaat uit van de volgende in dit geding van belang zijnde feiten en omstandigheden.

1.1. Appellant is werkzaam in de functie van selectiemedewerker bij de Directie Personeel en Organisatie in de rang van adjudant-onderofficier. Door middel van een vacaturereactieformulier heeft hij zijn belangstelling kenbaar gemaakt voor de functie van selectiemedewerker/toegevoegd monitor selectie centrale functietoewijzing waaraan de rang van luitenant verbonden is.

1.2. Na advies te hebben ontvangen van de selectiecommissie, heeft gedaagde bij besluit van 29 juni 2001 aan appellant medegedeeld dat hij niet in aanmerking komt voor

de geambieerde functie. Appellant voldoet niet aan het aan die functie verbonden vereiste van langdurig excellerend functioneren.

1.3. Bij het bestreden besluit van 22 januari 2002 heeft gedaagde het besluit van 29 juni 2001 gehandhaafd. De rechtbank heeft het daartegen ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak ongegrond verklaard.

2.1. De Raad stelt voorop dat het beslissen over het al dan niet toewijzen van een geambieerde functie geschiedt met gebruikmaking van de bij en krachtens het Algemeen militair ambtenarenreglement en de Beleidsregel functietoewijzing en bevordering militairen Koninklijke Landmacht (BFBKL) toebedeelde discretionaire bevoegdheid. Dit brengt met zich mee dat de Raad zich dient te beperken tot de vraag of gedaagde, gelet op hetgeen appellant tegen het besluit heeft ingebracht, niet in redelijkheid tot het bestreden besluit heeft kunnen komen, dan wel of dat besluit in strijd komt met een geschreven of ongeschreven rechtsregel dan wel algemeen rechtsbeginsel.

2.2. Om in aanmerking te komen voor toewijzing van de in geding zijnde functie moest worden voldaan aan de in de vacaturepublicatie vermelde ervarings- en opleidingseisen. Omdat het een functie betrof in de categorie BOT/UITLOOP was tevens van toepassing het algemeen bekend gestelde zogeheten loopbaanbeleid onderofficieren. Op grond van dit beleid komen voor het vervullen van functies als hier in geding alleen adjudanten in aanmerking die voldoen aan de vereiste kennis, vaardigheden en ervaring en het criterium "langdurig excellent functioneren". Om vast te stellen of een kandidaat aan dit laatste criterium voldoet is een matrix ontwikkeld. Bij de beoordeling of de militair voldoet aan de eis van langdurig excellent functioneren gelden de criteria vervulde functies (functies vervuld in meerdere ressorts of functiegebieden, waaronder tenminste één functie bij 1 (GEN/NL) Corps), beoordelingsniveau (gemiddeld D of hoger, toekomstverwachting L 36 geschikt of zeer geschikt) en advies monitor. De in beschouwing te nemen periode bepaalt zich tot het midden (management) niveau met een maximum van 10 jaar. Blijkens de brief van 15 maart 2001 van de Directeur Personeel en Organisatie geldt in het functietoewijzingsproces het voldoen aan dit loopbaanbeleid onderofficieren, met name het voldoen aan de eisen van langdurig excellerend functioneren, als toelatingseis tot de verdere selectie, toegespitst op de desbetreffende functie. Daarbij is aangegeven dat bij toewijzing van een functie op een hoger niveau de betrokken militair in beginsel geschikt moet zijn voor het vervullen van meer functies op het desbetreffende functioneringsniveau.

2.3. Ten aanzien van appellant staat vast dat hij sinds 1983 geen legerkorpsfunctie heeft vervuld, zodat zijn monitor een negatief advies heeft uitgebracht ten aanzien van het vereiste langdurig excellent functioneren. Op de matrix ten aanzien van appellant is verder handgeschreven aangegeven dat recente ervaring bij IGNC van groot belang is. Gedaagde - van oordeel dat appellant daarmee in feite niet bevorderingsgeschikt is - heeft dit advies gevolgd. Aangezien uiteindelijk geen van de kandidaten aan alle vereisten voldeed, heeft gedaagde de functie toegewezen aan de enige kandidaat die wel voldeed aan de eis van langdurig excellent functioneren, ondanks het feit dat deze kandidaat niet voldeed aan de specifieke ervaringseis voor de in geding zijnde functie. Gedaagde is daartoe overgegaan omdat vervulling van de functie geen uitstel kon lijden.

3. Appellant heeft niet betwist dat hij niet voldeed aan het vereiste van langdurig excellent functioneren. Hij meent dat van dit vereiste dispensatie had moeten worden verleend in zijn geval. Hij heeft er op gewezen dat gedaagde vaker van dit vereiste afwijkt, waarbij hij een aantal concrete voorbeelden heeft genoemd. Appellant meent voorts dat voor het verlenen van dispensatie van dit vereiste eerder aanleiding bestaat dan voor het verlenen van dispensatie van de specifieke kennis- en ervaringseisen. Hij heeft tot slot nog opge-

merkt dat ook de benoemde kandidaat niet aan het vereiste van langdurig excellent functioneren voldeed, omdat een recente beoordeling waaruit een gemiddelde D-score blijkt ontbrak.

4. De Raad overweegt het volgende.

4.1. Gelet op de uiteenzetting in 2.2. en met in achtneming van de toetsingsmaatstaf als weergegeven in 2.1. is de Raad van oordeel dat gedaagde in de gegeven situatie, waarbij geen van de kandidaten voldeed aan alle vereisten en vervulling van de functie dringend was, in redelijkheid heeft kunnen besluiten om in plaats van dispensatie te verlenen van de eis van langdurig excellent functioneren, dispensatie te verlenen van de specifieke ervaringseis voor de betrokken functie. Gedaagde heeft naar het oordeel van de Raad genoegzaam uiteengezet dat aan laatstbedoelde eis minder gewicht mocht worden gehecht dan aan de eis van langdurig excellent functioneren, omdat deze laatste eis in feite ziet op het bevorderingsgeschikt zijn van de kandidaat in zijn algemeenheid. Dat in het selectieproces in tijd eerst wordt gezien of een kandidaat voldoet aan de specifieke eisen en daarna of ook aan de algemene eis van langdurig excellent functioneren wordt voldaan heeft, zo heeft gedaagde onweersproken gesteld, een praktische oorzaak: de beoordeling van laatstbedoelde eis door het invullen van de matrix vergt meer voorbereiding doordat daar diverse functionarissen bij zijn betrokken. Aan die volgorde kan dan ook niet, zoals appellant doet, de conclusie worden verbonden dat eerstgenoemde eisen zwaarder wegen.

4.2. Dat de benoemde geselecteerde kandidaat niet aan de eis van excellent functioneren zou voldoen, zoals appellant heeft gesteld, daarvan is de Raad niet overtuigd. Nog daargelaten of aanvaarding van deze stelling appellant de gewenste toewijzing zou opleveren nu er tenminste twee kandidaten waren die in dezelfde positie als appellant verkeerden, heeft gedaagde verklaard dat ten aanzien van bedoelde kandidaat reeds in het verleden was geconstateerd dat hij gemiddeld op D-niveau functioneerde en dat geen aanwijzingen bestonden dat daarin wijziging was gekomen. Het enkel ontbreken van een recente beoordeling was niet zo'n aanwijzing. De Raad kan deze verklaring van gedaagde volgen.

4.3. Ten aanzien van alle door appellant genoemde naar zijn mening gelijke gevallen heeft gedaagde naar het oordeel van de Raad in het bestreden besluit, in het verweerschrift en ter zitting genoegzaam aangetoond waarom de situatie van die individuele militairen moet worden onderscheiden van die van appellant. Het beroep op schending van het gelijkheidsbeginsel kan dan ook niet slagen.

5. Gelet op het vorenoverwogene komt de Raad tot de slotsom dat het bestreden besluit stand houdt. De aangevallen uitspraak moet derhalve worden bevestigd.

6. De Raad acht geen termen aanwezig toepassing te geven aan artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht inzake vergoeding van de proceskosten.

III. Beslissing

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

RECHT DOENDE:

Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Centrale Raad van Beroep

10 maart 2005

03/3692

Voorzitter: mr. J.C.F. Talman; leden: mr. G.L.M.J. Stevens en mr. K. Zeilmaker

Geen bevordering tot kolonel

Een luitenant-kolonel van de Koninklijke luchtmacht vervulde van 1996 tot 2001 de functie van Chief Manpower & Military Personnel Section bij SHAPE. Van 1998 tot 2001 verrichtte hij daarnaast aanvullende werkzaamheden als teamleider implementatie Long Term Study ACE Headquarters in de noordelijke regio. In mei 2001 werd hem over deze periode met toepassing van artikel 115 Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR) een geldelijke vergoeding toegekend die een aanvulling gaf tot 100% van het salaris behorende bij de rang van kolonel. Vervolgens verzocht hij de Staatssecretaris van Defensie hem voor te dragen voor bevordering tot kolonel, subsidiair verzocht hij de aan hem toegekende vergoeding post-actief te laten doorwerken. Per 1 september 2001 werd hem eervol ontslag verleend. De Staatssecretaris wees het verzoek af. Het bezwaarschrift tegen dit besluit leverde de officier niets op. De rechtbank 's-Gravenhage verklaarde vervolgens het ingestelde beroep ongegrond.

De Centrale Raad van Beroep heeft deze uitspraak bevestigd. Naar het oordeel van de Raad was voor bevordering tot kolonel terecht geen plaats nu het ging om tijdelijke extra werkzaamheden waarvoor geen organieke functie was gecreëerd. De Raad oordeelt daarnaast dat de Staatssecretaris redelijkerwijs tot de conclusie kon komen dat de toegekende vergoeding op grond van artikel 115 AMAR geen vast onderdeel van betrokkene's inkomen vormde; het ging om een vergoeding met een tijdelijk karakter.

Bevordering

UITSPRAAK

in het geding tussen: [appellant], wonende te [woonplaats], appellant, en de Staatssecretaris van Defensie, gedaagde.

I. Ontstaan en loop van het geding

Namens appellant is op bij aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 20 juni 2003, nr. AWB 02/02631 MAWKLU, waarnaar hierbij wordt verwezen.

Namens gedaagde is een verweerschrift ingediend.

Namens appellant is nog een nader stuk ingezonden.

Het geding is behandeld ter zitting van 27 januari 2005, waar appellant in persoon is verschenen, bijgestaan door mr. H.J.M.G.M. van der Meijden, advocaat te Harderwijk, en waar gedaagde zich heeft laten vertegenwoordigen door mr. B.J. Platenburg, werkzaam bij het Ministerie van Defensie.

II. Motivering

1. Voor een uitgebreidere weergave van de in dit geding van belang zijnde feiten en omstandigheden wordt verwezen naar de aangevallen uitspraak. De Raad volstaat met het volgende.

1.1. Appellant heeft van 15 januari 1996 tot 1 september 2001 de functie van Chief

Manpower & Military Personnel Section bij SHAPE in België vervuld, aan welke functie de rang van luitenant-kolonel was verbonden.

1.2. Van 1 januari 1998 tot 1 september 2001 heeft hij daarnaast aanvullende werkzaamheden verricht als teamleider implementatie Long Term Study ACE headquarters in de noordelijke regio. Met ingang van 1 september 2001 is appelland eervol ontslag verleend uit de militaire dienst.

1.3. Bij brief van 31 januari 2001 heeft appelland de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten verzocht om hem een waarnemingstoelage toe te kennen als compensatie voor het vervullen van de onder 1.2. genoemde werkzaamheden en om deze toelage post-actief te laten doorwerken.

1.4. In een schrijven aan appelland van 16 februari 2001 heeft de Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten aangegeven dat appelland op grond van de aard en het niveau van de werkzaamheden die hij vanaf 1998 heeft vervuld een waarnemingstoelage toekomt tot het niveau van kolonel.

1.5. Bij besluit van 2 mei 2001 heeft gedaagde appelland, met toepassing van artikel 115 van het Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR), over de periode van 1 januari 1998 tot 1 september 2001 een geldelijke vergoeding toegekend die een aanvulling gaf tot 100% van het salaris behorend bij de naasthogere rang van kolonel. Daartoe is als motivering gegeven dat appelland sedert 1 januari 1998 een functie volledig waarneemt op het naasthogere niveau.

1.6. Bij brief van 24 juni 2001 heeft appelland gedaagde verzocht om hem voor te dragen voor bevordering tot de rang van kolonel, daartoe stellend dat hij vanaf 1998 werkzaamheden heeft verricht op het rangsniveau van kolonel en, als bevordering niet mogelijk mocht zijn, om de aan hem bij besluit van 2 mei 2001 toegekende vergoeding post-actief te laten doorwerken. Bij besluit van 5 oktober 2001 heeft gedaagde dat verzoek afgewezen.

1.7. Bij het bestreden besluit van 11 juni 2002 heeft gedaagde het bezwaar van appelland tegen dat besluit ongegrond verklaard. Gedaagde heeft geen aanleiding gezien appelland voor bevordering voor te dragen aangezien aan appelland geen functie op een hoger rangsniveau was toegewezen en hij een dergelijke functie evenmin volledig had waargenomen. Met betrekking tot het verzoek om de toegekende vergoeding op grond van artikel 115 AMAR aan te merken als een vast onderdeel van het inkomen als bedoeld in onderdeel k van artikel 2, aanhef en onder I, van het Besluit uitvoering Algemene militaire pensioenwet zoals dit inmiddels met terugwerkende kracht per 1 januari 1995 van kracht was geworden heeft gedaagde overwogen dat het hier gaat om een beloning voor tijdelijke werkzaamheden, welke beloning beëindigd zou worden zodra deze werkzaamheden zouden ophouden.

2. Bij de aangevallen uitspraak heeft de rechtbank het namens appelland tegen het bestreden besluit ingestelde beroep ongegrond verklaard.

3. De Raad overweegt naar aanleiding van hetgeen partijen hebben aangevoerd het volgende.

3.1. Naar het oordeel van de Raad heeft gedaagde terecht vastgesteld dat de opdracht aan appelland tot het verrichten van de extra werkzaamheden geen reguliere functietoewijzing in de rang van kolonel betrof, maar toewijzing van tijdelijke extra werkzaamheden die gekoppeld waren aan de persoon van appelland. Voorts kon appelland aan het verrichten van die extra werkzaamheden geen aanspraak ontlenen op een (voordracht tot) bevordering tot kolonel, reeds omdat het hier ging om tijdelijke extra werkzaamheden waarvoor geen organieke functie was gecreëerd.

3.2. Met betrekking tot de weigering van gedaagde om de aan appelland toegekende vergoeding op grond van artikel 115 AMAR aan te merken als een vast onderdeel van het inkomen, zodat deze vergoeding in de grondslagen van appellants uitkering en pensioen - als bedoeld in respectievelijk de Uitkeringswet gewezen militairen en het Pensioenreglement Stichting Pensioenfonds ABP - moet worden opgenomen, overweegt de Raad het volgende. Gedaagde heeft geconcludeerd dat de onderhavige vergoeding geen vast onderdeel van het inkomen van appelland vormde. De Raad oordeelt dat gedaagde redelijkerwijs tot die conclusie kon komen nu het hier een vergoeding met een tijdelijk karakter betrof.

3.3. Appelland heeft nog aangevoerd dat enkele door hem bij naam genoemde militairen wel zijn bevorderd zonder dat hen een functie met de desbetreffende rang was toegewezen. Voorts heeft appelland medegedeeld dat gedaagde in de praktijk geen consequent antwoord geeft op de vraag of een vergoeding of toelage, vanwege het op een hoger rangsniveau verrichten van extra werkzaamheden, als vast inkomensbestanddeel moet worden aangemerkt. De Raad merkt hierover op dat uit het eerder overwogene volgt dat gedaagde ten aanzien van appelland de regelgeving correct heeft toegepast. Dat gedaagde hiervan anders dan bij wijze van uitzondering is afgeweken is de Raad uit hetgeen appelland heeft aangevoerd niet gebleken of aannemelijk geworden. Daarvan uitgaande kan niet worden gezegd dat gedaagde niet in redelijkheid tot het bestreden besluit heeft kunnen komen.

4. Uit het vorenstaande volgt dat de aangevallen uitspraak voor bevestiging in aanmerking komt.

5. De Raad acht geen termen aanwezig toepassing te geven aan artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht inzake vergoeding van proceskosten.

III. Beslissing

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,
RECHT DOENDE:
Bevestigt de aangevallen uitspraak.

Auteursaanwijzingen

Bijdragen voor het Militair Rechtdelijk Tijdschrift worden aangeleverd op schrift alsmede zo mogelijk op diskette met gebruikmaking van het WP-programma of Microsoft Word. Auteurs worden verzocht om de volgende richtlijnen in acht te nemen:

- Géén afbreekstreepjes gebruiken.
- Geen tabs, inspringingen of verschillende lettertypes gebruiken.
- Geen hele woorden in kapitalen, zoals NASCHRIFT e.a. gebruiken.
- Zo weinig mogelijk 'opmaken' van de tekst, doch zoveel mogelijk achter elkaar door typen. Slechts bij het begin van een nieuwe alinea 'Enter' gebruiken.

REDACTIECOMMISSIE:

Voorzitter	Mr. <i>A.C. Zuidema</i> , Brigade-generaal b.d. van de Militair Juridische dienst;
Secretaris/penningmeester	Mr. <i>J.F. Stinissen</i> , Luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst;
Leden:	
voor de Koninklijke Landmacht:	Mr. <i>A.J. Ruysendaal</i> , Kolonel van de Militair Juridische Dienst;
voor de Koninklijke Luchtmacht:	Mr. <i>P.T. Hebly</i> , Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht;
voor de Koninklijke Marine:	Mr. <i>W.E. Louwerse</i> , Kapitein ter zee;
voor de Koninklijke Marechaussee:	Mr. <i>C.P.C. Kuijs</i> , Kolonel der Koninklijke Marechaussee;
voor de Bestuursstaf:	Mr. <i>J.J. Buirma</i> , Hoofd Afdeling Bestuurs-, Straf- en Tucht recht van de Directie Juridische Zaken, Ministerie van Defensie; Mr. <i>R. in het Veld</i> , Brigade-generaal van de Militair Juridische Dienst, Hoofd Militair Juridische Dienst Krijgsmacht;
Prof. Dr. <i>T.D. Gill</i>	Bijzonder hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam en Universitair hoofddocent bij het Volkenrechtelijk Instituut van de Universiteit Utrecht;
Mr. <i>R. van den Heuvel</i> ,	Vice-president en voorzitter van de Militaire Kamer van het Gerechtshof Arnhem;
Prof. Mr. <i>Th. A. de Roos</i> ,	Advocaat en Procureur, hoogleraar Straf- en Strafprocesrecht aan de Universiteit van Tilburg;
Mr. <i>W.J. Schmitz</i> ,	Hoofd Beleidsondersteuning Bijzondere Regelingen Defensie van ABP;
Mr. <i>G.F. Walgemoed</i> ,	Kolonel b.d. van de Militair Juridische Dienst
Adres van de Redactiecommissie:	Koningin Wilhelminalaan 50, 2264 BN Leidschendam

VASTE MEDEWERKERS:

Prof. Mr. <i>GL. Coolen</i> , Schout bij nacht b.d., em. hoogleraar in het militaire recht aan de Universiteit van Amsterdam;	
Prof. Dr. <i>R.A. Lawson</i> , hoogleraar Rechten van de mens en Integriteit van het individu aan de Universiteit Leiden.	
Dr. <i>M. Boot-Matthijssen</i> , wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael'.	

WIJZE VAN UITGAVE:

Het M.R.T. verschijnt tien keer per jaar.

De prijs per jaargang bedraagt met ingang van 1-1-2003 € 36,75. Men abonneert zich bij Sdu Klantenservice Uitgevers, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag. tel.: 070-378 9880, fax: 070-378 9783, e-mail: sdu@sdu.nl, of bij zijn boekhandelaar. De prijs van losse afleveringen bedraagt € 3,95. Verzamelbanden zijn verkrijgbaar tegen de prijs van € 25. Auteurs van bijdragen van meer dan één pagina ontvangen een vergoeding van € 35 p.p., tot een maximum € 230 per aflevering, benevens vijf presentexemplaren van de desbetreffende aflevering. Het auteursrecht wordt met de publicatie overgedragen aan de Staat der Nederlanden.

Wij verwerken uw gegevens voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst en om u van informatie te voorzien over Sdu Uitgevers bv en zorgvuldig geselecteerde andere bedrijven. Als u geen prijs stelt op deze informatie, kunt u dit schriftelijk melden bij Sdu Klantenservice, postbus 20014, 2500 EA Den Haag. Voor informatie over onze leveringsvoorwaarden kunt u terecht op www.sdu.nl. Abonnementen gelden voor minimaal één jaar. Adreswijzigingen kunt u doorgeven aan Sdu Servicecentrum Uitgevers. Zij die het M.R.T. van rijkswege verstrekt krijgen, dienen zich voor kennisgeving van adreswijzigingen te wenden tot het hoofd van de sectie juridische zaken van het krijgsmachtdeel waartoe zij behoren.

Die tijdschrift, sedert mei 1903 verschenen onder de titel "Militaire Jurisprudentie", wordt sedert juli 1905, met onderbreking van juli 1943 tot januari 1946, uitgegeven onder de titel "Militair Rechtelijk Tijdschrift"